

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Čampa

Novomeška mladina in prepovedane droge

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Čampa

Mentorica: red. prof. dr. Tanja Rener
Somentor: doc. dr. Samo Uhan

Novomeška mladina in prepovedane droge

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvaljujem se:

*mentorici red. prof. dr. **Tanji Rener,**
somentorju doc. dr. **Samu Uhanu,**
g. **Toniju Kočvarju** (predsedniku LAS-a Novo mesto)
za strokovne nasvete in pomoč!*

Novomeška mladina in prepovedane droge

Droge med mladimi v Novem mestu niso zelo razširjene. Novomeška mladina ne odstopa značilno od slovenske dijaške mladine v razširjenosti in tipih zlorabe prepovedanih drog. Mladina v Novem mestu, ki uživa prepovedane droge, največ uporablja kanabis (marihuano ali hašiš). Pogostost uporabe drugih prepovedanih drog je nižja.

Novomeška mladina je mnenja, da je dovolj dobro poučena o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe drog, vendar kljub temu želi več informacij od pristojnih organizacij in ustanov v Novem mestu.

Mladi v Novem mestu slabo poznajo preventivne programe in programe pomoči, z njimi so nezadovoljni in pogrešajo drugačne programe. V Novem mestu obstajajo različni programi pomoči in preventivni programi, ki jih mladi ne poznajo. Glavni razlog nezadovoljstva ni pomanjkanje teh programov, ampak predvsem premajhna informiranost mladih s programi.

Ključne besede: prepovedane droge, novomeška mladina, preventivni programi, programi pomoči.

Novo mesto Youth and Prohibited Drugs

Drugs are not very wide spread among young people in Novo mesto. The Novo mesto youth do not significantly deviate from the youth of the rest of Slovenia as regards the expansion of prohibited drugs and types of abuse. The Novo mesto youth who consume prohibited drugs predominantly smoke cannabis (marihuana or hashis). The frequency of the use of other prohibited drugs is lower.

The Novo mesto youth believe to be informed well enough on the effects and consequences, as well as dangers of drug abuse, however they wish to get more information from competent organizations and institutions in Novo mesto.

The young people in Novo mesto are not familiar with prevention programs and help programs well enough. They are dissatisfied with them and miss different programs. Novo mesto organizes various help programs and prevention programs, which the youth are unfamiliar with. The main reason for dissatisfaction is not a lack of such programs but most of all poor provision of information on such programs.

Keywords: prohibited drugs, Novo mesto youth, prevention programs, help programs.

KAZALO

1 UVOD	7
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	9
2.1 ZNAČILNOSTI ODRAŠČANJA V DRUŽBI TVEGANJA	9
2.2 TVEGANO VEDENJE MLADIH	9
2.3 DROGE MED MLADIMI	10
2.4 VAROVALNI DEJAVNIKI IN DEJAVNIKI TVEGANJA PRI UPORABI DROG	11
3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA	13
3.1 RAZISKAVA O UPORABI DROG MED MLADIMI V NOVEM MESTU	13
3.2 RAZISKAVI O RAZŠIRJENOSTI RABE DROG MED MLADIMI V SLOVENIJI	20
3.2.1 Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC)	20
3.2.2 Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (ESPAD)	21
3.3 PRIMERJAVA NOVEGA MESTA S SLOVENIJO	23
3.4 ANALIZA FOKUSNE SKUPINE	24
3.4.1 Informiranost o drogah	25
3.4.2 Prepovedane droge v Novem mestu	26
3.4.3 Predlogi in želje	26
3.4.4 Programi pomoči	26
3.4.5 Preventivni programi	27
3.5 PROGRAMI POMOČI IN PREVENTIVNI PROGRAMI V NOVEM MESTU	28
4 RAZISKOVALNE UGOTOVITVE	31
5 ZAKLJUČEK	33
6 LITERATURA	35
7 PRILOGE	38
Priloga A: Dobesedni prepis fokusne skupine	38
Priloga B: Kodiran prepis fokusne skupine	57
Priloga C: Anketni vprašalnik	74

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Prva droga v življenju.....	14
Slika 3.2: Stik s prvo drogo.....	14
Slika 3.3: Razlogi za poskus prve droge v življenju.....	15
Slika 3.4: Delež anketirancev, ki je poskusil prepovedano drogo	16
Slika 3.5: Povprečna starost pri prvem poskusu prepovedane droge.....	16
Slika 3.6: Kraji, kjer se najpogosteje uporablja prepovedano drogo	17
Slika 3.7: Kraji, kjer se najlažje dobi prepovedano drogo	18
Slika 3.8: Pridobivanje informacij o drogah	18
Slika 3.9: Aktivnosti, ki jih mladi pogrešajo v Novem mestu	19
Slika 3.10: Programi pomoči, ki jih mladi pogrešajo v Novem mestu	20

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Delež anketirancev, ki je poskusil prepovedano drogo.....	21
Tabela 3.2: Starost ob prvi rabi prepovedane droge	22
Tabela 3.3: Prva prepovedana droga v življenju.....	22
Tabela 3.4: Kraji, kjer se zlahka kupi marihuano/hašiš	23
Tabela 3.5: Primerjava deleža novomeške mladine z dijaško mladino v Sloveniji, ki je poskusila prepovedano drogo.....	23
Tabela 3.6: Primerjava starosti novomeške mladine z dijaško mladino v Sloveniji ob prvi rabi prepovedane droge	24

1 UVOD

Droge so realnost današnjega časa. Uporaba drog je kompleksen družbeni problem z raznovrstnimi resnimi posledicami. Drogam so posvečene revije, oddaje, filmi, knjige in z njimi se ukvarjamo vsi. Dobivamo mnogo informacij, o drogah se veliko govori, nekaj je tudi neresnic in stereotipov. V svetu predstavlja uporaba prepovedanih drog resen javno-zdravstveni problem. Urad za droge in kriminal pri Združenih narodih ocenjuje, da naj bi v svetu kar 200 milijonov ljudi uživalo prepovedane droge. Med 1,2 in 2,1 milijona uporabnikov drog se po podatkih Agencije EU za droge nahaja v razširjeni Evropi. Številne raziskave kažejo, da se povečuje uporaba drog med mladostniki in da starostna meja ob prvem stiku z drogo pada. Raziskave tudi kažejo, da se povečuje rekreativna uporaba drog. Povečana uporaba drog ni vezana le na večjo dostopnost. Velik vpliv ima tudi odraščanje mladostnikov v družbi hitrih sprememb, pospešenega življenjskega tempa in vse večje socialne negotovosti.

Cilj številnih vladnih in nevladnih organizacij, ki izvajajo preventivne programe in programe pomoči na področju rabe oz. zlorabe drog, je zmanjšati obseg in posledice njihove uporabe. Seveda ni nujno, da so pri tem učinkovite.

Diplomska naloga je sestavljena iz teoretičnega in raziskovalnega dela. Teoretični del diplomske naloge predstavlja uvod v obravnavano tematiko. Sestavljajo ga naslednja štiri poglavja: Značilnosti odraščanja v družbi tveganja, Tvegano vedenje mladih, Droge med mladimi, Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja pri uporabi drog.

V drugem raziskovalnem delu diplomske naloge bom predstavila rezultate raziskav na to tematiko in lastne ugotovitve, ki sem jih pridobila tudi s pomočjo fokusne skupine. Osredotočila se bom na področje prepovedanih drog v Novem mestu. Tudi sama prihajam iz Novega mesta in me zato zanima, kakšna je situacija v zvezi z uporabo prepovedanih drog med mladimi v našem kraju in katere organizacije, ustanove se ukvarjajo s preventivnimi programi in programi pomoči.

Cilji diplomskega dela so: ugotoviti razširjenost drog med mladimi in kdaj ter zakaj pride do poskusa droge. Zanima me tudi, kako so mladi zadovoljni s programi pomoči in preventivnimi programi v Novem mestu in z informiranostjo o posledicah uporabe prepovedanih drog.

Na koncu diplomskega dela bodo sledile ključne ugotovitve in moja vizija za izboljšanje stanja z drogami v Novem mestu.

Za iskanje odgovorov na raziskovalni vprašnji bom uporabila fokusno skupino in analizo sekundarnih virov.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 ZNAČILNOSTI ODRAŠČANJA V DRUŽBI TVEGANJA

Mladi danes odraščajo v svetu, ko se vse odvija in spreminja izredno hitro: od tehnologije do kulture in družbe. Tudi pot v odraslost je drugačna. Sande pravi, da si mladi utirajo pot v odraslost po postmodernem terenu, ki se močno razlikuje od generacij njihovih prednikov. Prehod od otroštva do odraslosti je vse bolj negotov, daljši in kompleksnejši. Odraščanje postaja vse bolj tvegano in manj varno. Sande pravi: »Tveganje je sestavni del življenja v t. i. »postmoderni družbi tveganja«, kjer je včasih že samo izogibanje tveganju – tvegano.« Posameznik tvega z izbiro srednje šole, fakultete, zaposlitve (Sande 2004, 9). Beck pravi, da je posameznik postal »homo optionis«, saj izbira med življenjem, smrtjo, telesnostjo, identiteto, religijo, zakonom, starševstvom, drogami in mobilnimi telefoni. Z vsako odločitvijo posameznik tvega (Beck 1996, 821).

V današnjem času se mladost identificira z negotovostjo, nepredvidljivostjo in tveganjem. Danes posamezniki ne sledijo več vnaprej določenim življenjskim potekom, temveč si sami kreirajo svoje življenje. Mladi se danes srečujejo z mnogimi možnostmi izbire. V obdobju adolescence in postadolesce so soočeni z mnogimi pritiski, kot so uspeh v šoli, zbiranje točk na maturi, vpis na fakulteto ... Od vsega tega je odvisna njihova biografija (Sande 2004, 11-13). Beck govori o »naredi si sam biografijo« oziroma o »biografiji tveganja« (Beck 1996, 818).

2.2 TVEGANO VEDENJE MLADIH

V obdobju adolescence se dogajajo spremembe na področju telesnega razvoja, spoznavnih sposobnosti, psihološkega dozorevanja in socialnih spretnosti (Tomori 1998, 6). Mladostniki se ob spopadanju s temi spremembami lahko pogosto počutijo nemočne, prihaja lahko do občutka odtujenosti in upornišva (Sande 2004, 33). Adolescenca je življenjsko obdobje, ki ga sestavlja mnogo raziskovanja in preizkušanja. Zato je tvegano vedenje za adolescentno dobo do neke mere naravno in formativno (Tomori 1998, 6).

Tvegana vedenja so vsa občasna vedenja, dejavnosti in vedenjski vzorci, ki se odmikajo od splošno sprejetih norm in prinašajo tveganje za posameznika ali njegovo okolje. To lahko posledično pripelje do neposredne ali posredne ogroženosti mladostnikovega zdravja ali življenja, do škodljivih navad v življenjskem slogu, ki se lahko prenašajo še v odraslo dobo. Pri tem ima Tomori v mislih uživanje dovoljenih in prepovedanih drog in neustrezne prehranjevalne navade (Tomori 1998, 5).

Prihaja lahko do stopnjevanja konfliktov s socialnim okoljem ali z družbenimi mehanizmi, ogrožanja drugih ljudi, prezgodnjega prekinjanja šolanja ter slabših možnosti za osebno zorenje zaradi prehitrega prevzemanja odraslih vlog (Tomori 1998, 6).

Vrste tveganega vedenja se med seboj povezujejo. Tvegano vedenje je za mladostnike posebej mamljivo, saj je povezano z mnogimi pozitivnimi težnjami. Vpliva na dobro počutje, prinaša sprostitev, vznemirjenje, odpravlja dolgčas, odžene neprijetne misli, vpliva na pozitivnejša čustva in večje zadovoljstvo s seboj (Tomori 1998, 6).

2.3 DROGE MED MLADIMI

Spremljajo nas velike spremembe v družbi, spremembe v odraščanju in posledično tudi spremembe v uporabi drog. Družba tveganja spodbuja potrošništvo in posledično je ustvarila trg nočnega življenja. Nočno življenje ima pri mnogih mladih pomembno vlogo sprostitev, blažitve stresa, težav in tveganj, ki se pojavljajo v življenju mladih (Sande 2004, 9). Droge so tako postale del potrošniške družbe in nočnega življenja mladih.

Renner pravi, da nedovoljene droge navadno definiramo kot družbeni problem in zato se z njimi sploh ukvarjamo. Uporaba nedovoljenih drog je del vsakdanjega življenja. Večina rekreativne uporabe drog ne prinaša nikakršnih rušilnih učinkov in tudi ni družbeni problem (Renner v Flaker 2002, 6).

Najpogosteje se uporaba droge začne v prehodu med zgodnjo adolescenco (12-14 let) in srednjo adolescenco (14-17 let). To je prehod med osnovno in srednjo šolo. Adolescenca je pogosto obdobje, v katerem mladi preizkušajo mejo, nove oblike vedenja, nove vloge in zato pogosto eksperimentirajo na področju drog (Sande 2004, 32-33).

Otroci že v zgodnjem otroštvu skozi igro posnemajo odrasle, njihove vloge in dejanja, v adolescenci začnejo z dejanji, prevzemanjem odraslih vlog in posledično z uporabo dovoljenih in prepovedanih drog. Pri večini mladostnikov se eksperimentiranje z drogo hitro konča in za seboj ne pušča večjih posledic. Pri nekaterih se to obdobje ne konča tako hitro in pušča za seboj tako fizične kot psihične posledice (Sande 2004, 32-33).

Mladi uživajo drogo iz različnih razlogov. Do uživanja drog med mladimi pride pogosto zaradi želje po pripadnosti skupini, iskanja zabave, blažitve stresa in tesnobe, iskanja začasnega pobega, radovednosti, preizkušanja svoje telesne in duševne moči, sposobnosti za obvladovanje samega sebe ... (Stergar 1998, 97-101).

2.4 VAROVALNI DEJAVNIKI IN DEJAVNIKI TVEGANJA PRI UPORABI DROG

Na uživanje drog med mladostniki in njihov odnos vpliva mnogo dejavnikov, kot so: individualne lastnosti, odrasli, droga, vrstniki, družina in okolje (Stergar 1998, 97). Vse, kar statistično povečuje možnost, da mladi zaidejo v tvegano vedenje, imenujemo dejavniki tveganja (Sande 2004, 35). Različni avtorji navajajo različne dejavnike tveganja, ki lahko vodijo do večje verjetnosti, da bo mladostnik poskusil oziroma uporabljal drogo. Tomori, Scheffeldt in Wirth, Baumrind, Lishner in Catalano, Hawkins, Newcomb in Bentler delijo dejavnike tveganja na štiri področja: družinsko, vrstniško, šolsko in individualno (Tomori, Scheffeldt, Wirth, Baumrind, Lishner, Catalan, Hawkins, Newcomb in Bentler v Sande 2004, 37).

Natančneje lahko dejavnike tveganja razdelimo v pet skupin:

- 1. individualni dejavniki tveganja** (odtujenost, asocialno vedenje, anksioznost, depresija, večja osebna ranljivost, nagnjenost k pitju alkohola),
- 2. družinski dejavniki tveganja** (uporaba drog pri starših, nejasna pravila v družini, slabši nadzor nad otroki, negativna komunikacija, poslabšanje družinskih vezi ...),
- 3. vrstniški dejavniki tveganja** (zgodnja iniciacija, uporaba droge v vrstniški skupini, primerjave med vrstniki ...),
- 4. šolski dejavniki tveganja** (šolska neuspešnost, obdobje od prehoda iz osnovne v srednjo šolo, pomanjkanje možnosti za konstruktivno uveljavitev),
- 5. skupnostni dejavniki tveganja** (permisivne družbene norme in zakoni, dostopnost drog, nejasnost prehoda v odraslost, slaba pripadnost lokalni skupnosti ...).

(Sande 2004, 37)

Scheffeld in Wirth zgoraj opisane skupine delita na tri dimenzije: biološko, psihološko in situacijsko (Scheffeld in Wirth v Sande 2004, 37). Kumpfer, Williams in Baxley pa poleg delitve

dejavnikov tveganja na skupnostne, biološke in psihosocialne izpostavljajo še demografske dejavnike tveganja (Kumpfer, Williams in Baxley v Sande 2004, 37).

Izpostavljanje dejavnikov tveganja pomeni večjo verjetnost, da bo mladostnik posegel po drogi, a ne da bo drogo tudi uporabljal. Poleg dejavnikov tveganja poznamo tudi dejavnike zaščite. Dejavniki zaščite pa zmanjšujejo verjetnost uživanja oziroma odvisnost od drog (Sande 2004, 37).

Vodje preventivnih dejavnosti se pogosto ukvarjajo s tistimi dejavniki, ki odvrčajo mlade od drog. Najpogostejši razlogi so: kriva je družba, krivi so vrstniki, krivi so starši. Ni smiselno, da se osredotočimo na en sam temeljni razlog za težave z uporabo droge, veliko smiselneje je upoštevati korelacijo posameznih dejavnikov. Pri mladostniku ponavadi skupek različnih dejavnikov tveganja vpliva na uporabo droge (Sande 2004, 37).

3 RAZISKOVALNA METODOLOGIJA

3.1 RAZISKAVA O UPORABI DROG MED MLADIMI V NOVEM MESTU

Raziskovalni vprašanji, s katerima sem se v nalogi ukvarjala, sta naslednji:

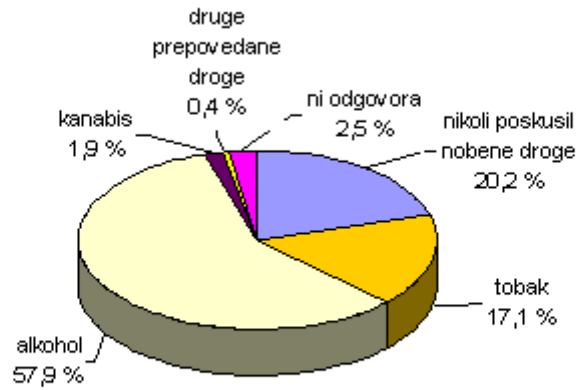
1. Ali se novomeška mladina v razširjenosti prepovedanih drog in tipih zlorabe prepovedanih drog značilno razlikuje od (dijaške) mladine v Sloveniji?
2. Ali je novomeška mladina zadovoljna z informiranostjo o posledicah uporabe prepovedanih drog, s preventivnimi programi in programi pomoči na področju uživanja prepovedanih drog?

Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti (LAS Novo mesto) je v drugi polovici leta 2007 izvedla raziskavo o uporabi drog med mladimi v Novem mestu. Ker je bila ta raziskava narejena pred dvema letoma, sem v svoji diplomski nalogi uporabila te podatke, saj bi bilo popolnoma nesmotrno opraviti lastno raziskavo. V diplomski nalogi bom predstavila podatke LAS-ove raziskave zaradi informiranja, iskanja podatkov in točk, ki so morda vprašljivi, interpretativno odprti ali morda nakazujejo na kontradiktorne probleme.

Osnovni namen raziskave je bil približati se dejanski sliki o prisotnosti dovoljenih in prepovedanih drog med mladimi, narediti vpogled v njihov odnos do drog in pridobiti nadaljnje smernice za učinkovitejše preventivne dejavnosti (Kočevar, 2007). V raziskavi je bilo zajetih 475 posameznikov in posameznic, od tega 177 osnovnošolcev, 187 dijakov in 111 študentov ali drugih mladih. Med anketiranci je bilo 44,2 % moških in 55,4 % žensk.

Sodelujoči v raziskavi so kot prvo drogo najpogosteje poskusili dovoljeni drogi, kot sta alkohol (57,9 %) in tobak (17,1 %). Prepovedana droga, kot je kanabis (marihuana ali hašiš), se kot prva pojavi le pri 1,9 % anketirancev. 0,4 % respondentov je kot prvo drogo navedlo drugo prepovedano drogo. Tablete (npr. pomirjevala, ki jih ne predpiše zdravnik) se kot prva droga ne pojavljajo med respondenti. Nobene droge ni poskusilo le 20,2 % sodelujočih v raziskavi. Na to vprašanje ni odgovorilo 2,5 % respondentov (glej Sliko 3.1).

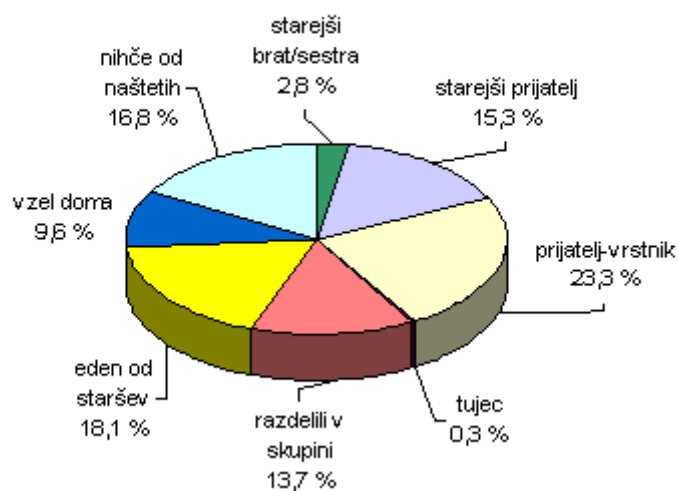
Slika 3.1: Prva droga v življenju

Razvidno je, da je najpogostejša prva droga alkohol, saj je mladim pogosto najlažje dostopna. Alkohol je dovoljena droga, ljudje na njo ne gledajo kot na drogo, ampak kot nekaj popolnoma vsakdanjega. Dolenjska je vinorodna dežela, tako da rezultat, da je pri 57,9 % anketirancev alkohol prva droga, ni presenetljiv.

23,3 % anketiranih, ki so že poskusili katerokoli drogo, so prvo drogo dobili od prijatelja svoje starosti, 15,3 % jih je dobilo od starejšega prijatelja oziroma prijateljice, 13,7 % respondentov si je prvo drogo razdelilo v skupini. Dokaj velikemu deležu, kar 18,1 % respondentom, je prvo drogo ponudil eden od staršev. 9,6 % anketirancev je prvo drogo vzelo doma. Manjšemu deležu anketirancev (2,8%) je prvo drogo ponudil brat ali sestra (glej Sliko 3.2).

Slika 3.2: Stik s prvo drogo

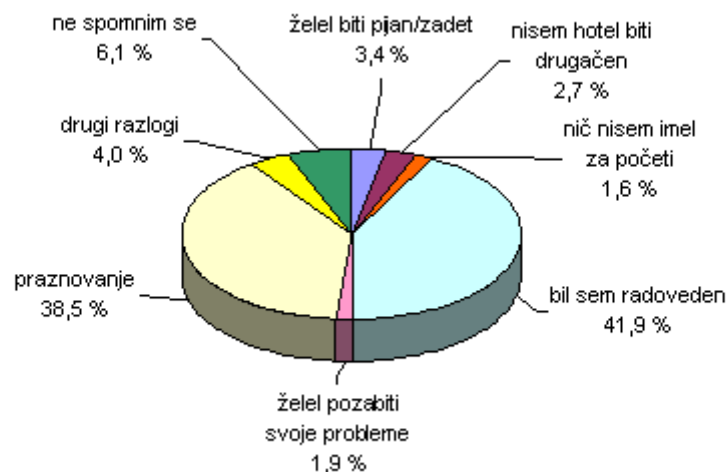

Torej približno polovica sodelujočih v raziskavi (52,3 %) je s prvo drogo stopila v stik prek prijateljev. Kar 30,5 % anketiranih, ki so že kdaj poskusili katerokoli drogo, je prvo drogo dobilo v sklopu družine ali doma. Tukaj gre predvsem za alkohol in tobak.

Primerjava ciljnih skupin nam pokaže, da nobene droge ni nikoli poskusilo 37,3 % osnovnošolcev, 13,9 % dijakov in samo 3,6 % študentov oziroma drugih mladih (zaposlenih ali brezposelnih). Ti podatki nam prikazujejo, da gre za največjo porast prve uporabe katerekoli droge v prvih letih srednjega izobraževanja. Prehod v srednjo šolo je že tako znan kot kritično obdobje, kar se je zgoraj tudi potrdilo. Velika razlika pa se prav tako pojavi ob prehodu iz srednje šole na fakulteto, visoko šolo itd. Vsi prehodi so kritične točke v življenju mladostnikov na različnih področjih in to se kaže tudi pri poskušanju drog.

Razlogi za poskus prve droge se med posamezniki razlikujejo. Večina (41,9 %) je prvo drogo poskusila iz radovednosti, 38,5 % zaradi praznovanja rojstnega dneva ali silvestrovanja. 6,1 % anketirancev se razloga ne spominja, 4 % pa navajajo druge razloge. 3,4 % jih je poskusilo zaradi želje biti pijan ali zadet, 2,7 % zaradi želje po ne izstopanju in le 1,6 % jih je pokusilo drogo, ker niso imeli kaj za početi (glej Sliko 3.3).

Slika 3.3: Razlogi za poskus prve droge v življenju

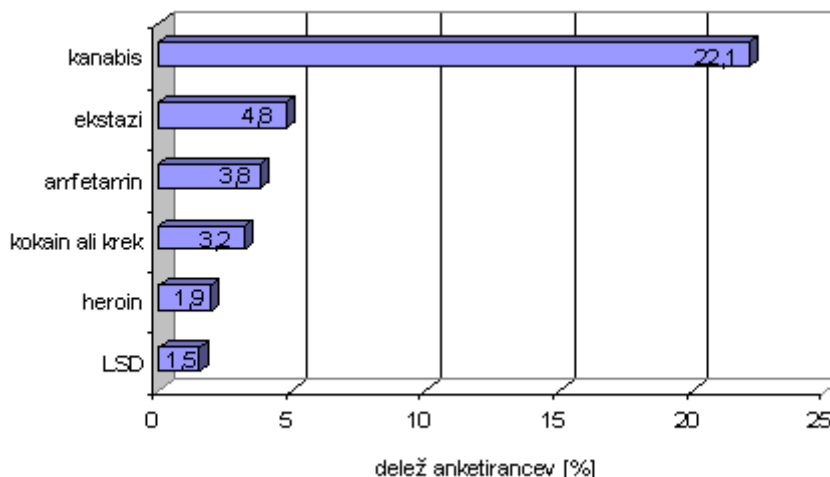

Že v teoretičnem delu sem pisala, da je težko odgovoriti na vprašanje, zakaj mladostnik poseže po drogi, da obstaja mnogo razlogov, in to se je v raziskavi pokazalo, saj vidimo pestrost odgovorov.

Zgoraj je nanizanih nekaj splošnih ugotovitev glede drog, zdaj pa sledi podrobnejša obravnava le prepovedanih drog. Na vprašanje, ali poznaš ljudi, ki uživajo prepovedane droge, jih je kar 60,2 % odgovorilo pritrdilno. Ta podatek lahko kaže na relativno veliko razširjenost prepovedanih drog v Novem mestu, na lahko dostopnost droge v novomeškem okolišu ali na nič od naštetega, saj morda vsi poznajo le isto osebo. Formulacija vprašanja je slaba in posledično lahko pride do napačnega sklepanja.

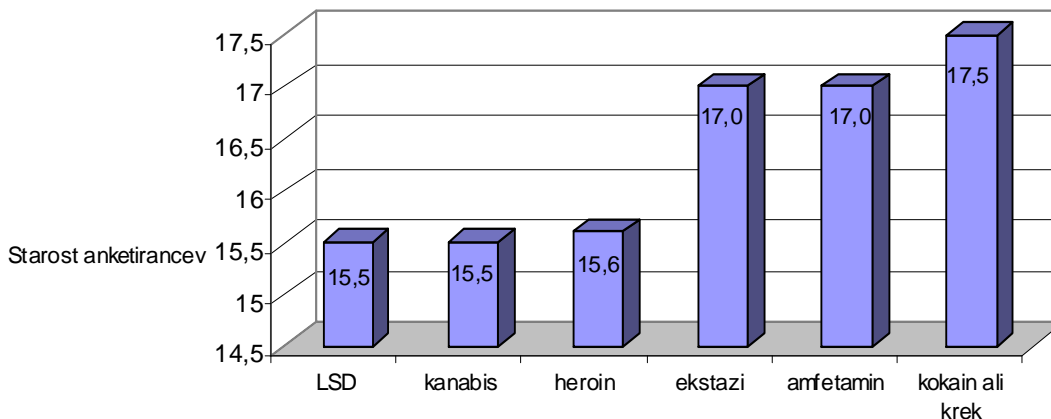
22,1 % anketirancev (3,4 % osnovnošolcev, 23,5 % dijakov in 49,5 % študentov) je že poskusilo kanabis (marihuano ali hašiš). Delež respondentov, ki so že kdaj poskusili prepovedano drogo, je pri drugih prepovedanih drogah precej nižji. Ekstazi je poskusilo 4,8 % anketirancev, 3,8 % amfetamine in 3,2 % kokain ali krek. Manjši delež respondentov (1,9 %) je že poskusil heroin in 1,5 % anketirancev je že poskusilo LSD (ali drug halucinogen) (glej Sliko 3.4).

Slika 3.4: Delež anketirancev, ki je poskusil prepovedano drogo

Nadalje bom predstavila starost¹ respondentov ob prvem poskusu prepovedane droge. Najnižja je povprečna starost pri prvi uporabi kanabisa in LSD-ja (ali kakem drugem halucinogenu), tj. 15,5 let, sledi heroin (15,6 let). Povprečne starosti pri uporabi drugih prepovedanih drog so višje. Največ anketirancev je ekstazi poskusilo pri 17 letih, enako velja za amfetamin. Kokain ali krek so poskusili pri 17,5 letih (glej Sliko 3.5).

Slika 3.5: Povprečna starost pri prvem poskusu prepovedane droge

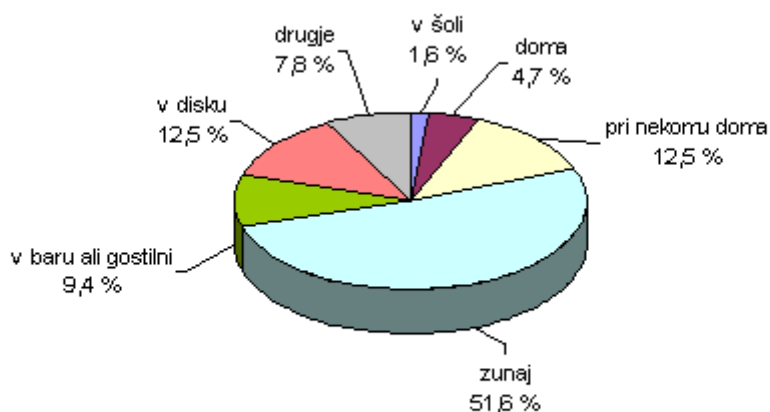

¹ Izločeni so odgovori, ki so očitno neverodostojni (npr. kanabis pri 2 letih, heroin pri 3 letih starosti itd.).

Stanje glede pogostosti uporabe droge med mladostniki še ni zaskrbljujoče. 67,4 % anketirancev, ki so že kdaj poskusili kanabis, ga je zgolj poskusilo. Med tistimi, ki še zmeraj uporabljajo kanabis, ga največ vprašanih (22,8 %) uporablja manj kot enkrat na teden. Pogostost uporabe drugih prepovedanih drog je veliko nižja.

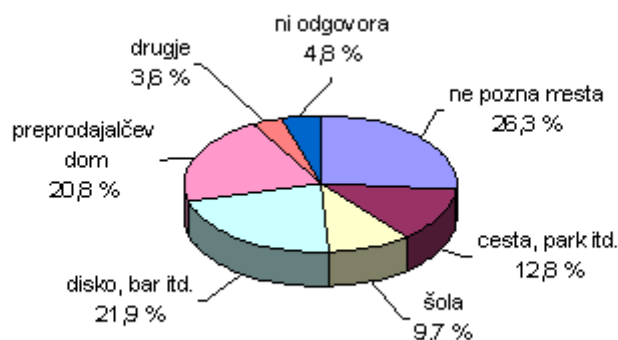
Največ respondentov (51,6 %), ki še vedno uporabljajo prepovedane droge, počne to zunaj (npr. ob cesti, v parku). Mnogo manj (12,5 %) jih uporablja droge v diskoteki in enak delež pri nekemu doma. 9,4 % jih uporablja droge v baru ali gostilni, 4,7 % doma in le 1,6 % v šoli. 7,8 % anketirancev je odgovorilo, da to počnejo drugje (glej Sliko 3.6).

Slika 3.6: Kraji, kjer se najpogosteje uporablja prepovedano drogo

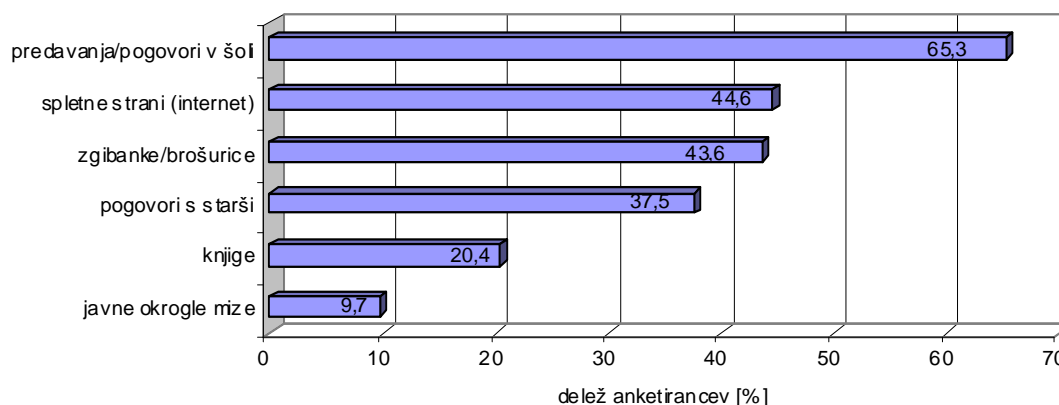
Sodelujoči v raziskavi so podali zelo različne odgovore na vprašanje, kje je po njihovem mnenju najlažje dobiti prepovedano drogo. Največ (21,9 %) sodelujočih meni, da je prepovedano drogo najlažje dobiti v diskoteki, baru itd. Le malo manjši delež (20,8 %) je mnenja, da se prepovedano drogo najlažje dobi na preprodajalčevem domu. 12,8 % vprašanih pravi, da je prepovedano drogo najlažje dobiti zunaj (ob cesti, v parku itd.), 9,7 % jih meni, da v šoli. Samo 26,3 % jih je odgovorilo, da ne poznajo nobenega takšnega mesta. Ti podatki nam lahko nakazujejo razmeroma lahko dostopnost novomeške mladine do prepovedanih drog (glej Sliko 3.7).

Slika 3.7: Kraji, kjer se najlažje dobi prepovedano drogo

V raziskavi so preučevali tudi poučenost novomeške mladine o drogah in oblikah informacij, ki jih dobijo o prepovedanih drogah. Izkazalo se je, da 77,9 % anketirancev meni, da so dovolj dobro poučeni o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe prepovedanih drog. Največ respondentov (65,3 %) meni, da se največ informacij o učinkih in posledicah ter nevarnosti uporabe dovoljenih in prepovedanih drog dobi prek predavanj oziroma pogovorov v šoli. 44,6 % vprašanih pravi, da prek spletnih strani, 43,6 % prek manjših zgibank ali brošuric z osnovnimi informacijami o drogah. 37,5 % anketiranih meni, da se največ informacij dobi v pogovorih s starši in 20,4 % prek knjig z obširnejšimi informacijami o drogah. Najmanjši delež (9,7 %) anketirancev meni, da prek javnih okroglih miz (glej Sliko 3.8).

Slika 3.8: Pridobivanje informacij o drogah

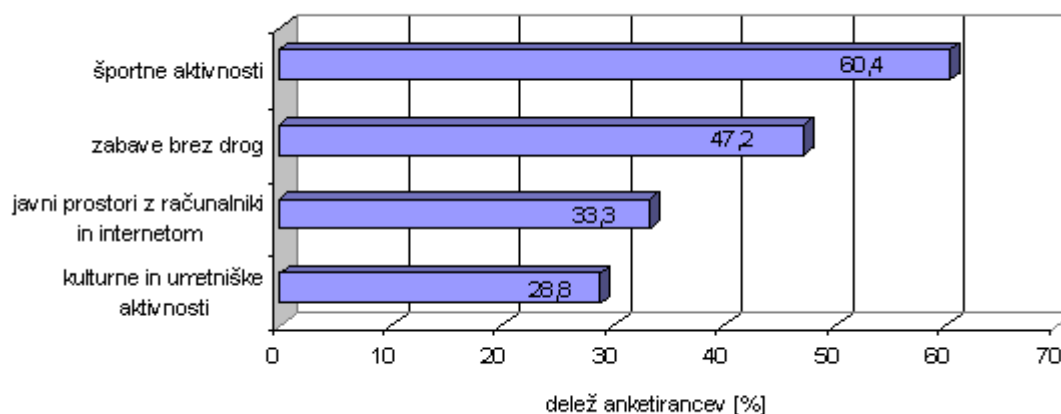

Lokalno akcijsko skupino za preprečevanje zasvojenosti je zanimalo, ali mladi menijo, da bi morale pristojne organizacije in ustanove v Novem mestu narediti več za informiranost mladih o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe dovoljenih in prepovedanih drog. Izredno presenetljivo je, da je kar 77,2 % anketirancev odgovorilo z da in samo 20,5 % z ne. 2,3 % anketirancev ni odgovorilo na to vprašanje.

V raziskavi so spraševali tudi, kako resno se jim zdi stanje na področju uporabe dovoljenih in prepovedanih drog med mladimi v Novem mestu. Vprašanje ni dobro konstruirano in nam lahko poda zavajajoče odgovore, vsak anketiranec si na svoj način razlaga »resno stanje«. Največjemu deležu sodelujočih v raziskavi (23,5 %) se zdi stanje glede uporabe kanabisa dokaj resno, 23,2 % srednje resno, 21,1 % respondentom se zdi stanje zelo resno. 16,8 % anketirancev ocenjuje stanje kot manj resno ter 11,7 % popolnoma nič resno. Na to vprašanje ni odgovorilo 3,7 % anketirancev. Glede uporabe drugih prepovedanih drog 24,8 % respondentov ocenjuje stanje kot srednje resno, 21,8 % kot zelo resno in enak delež anketirancev meni, da je stanje dokaj resno. 17,1 % jih ocenjuje stanje kot manj resno ter 10,4 % kot popolnoma nič resno. Na to vprašanje ni odgovorilo 4,0 % anketirancev.

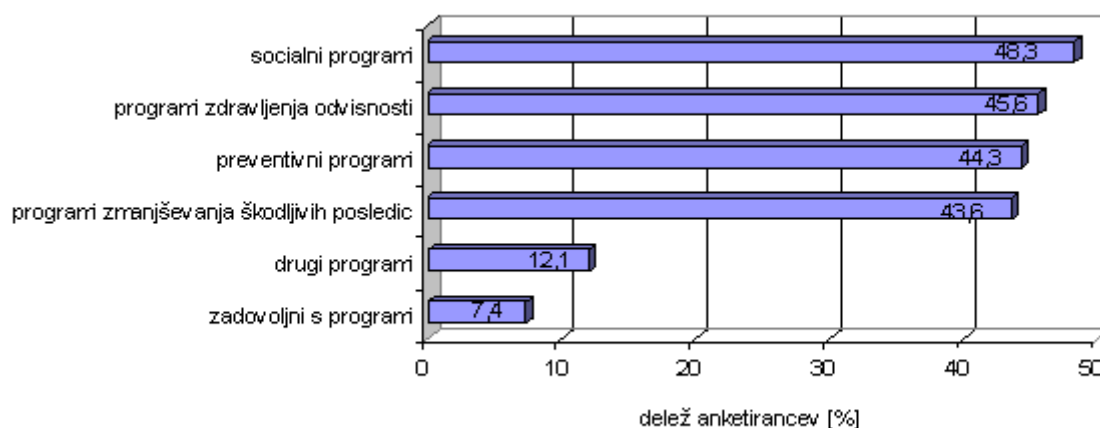
Raziskovanci menijo, da od aktivnosti, ki najbolj odvrčajo mlade od uporabe drog, v Novem mestu najbolj primanjkuje športnih aktivnosti (60,4 %), sledijo zabave brez drog (47,2 %), javni prostori z računalniki in internetom (33,3 %) in nato še kulturne in umetniške aktivnosti (28,8 %) (glej Sliko 3.9).

Slika 3.9: Aktivnosti, ki jih mladi pogrešajo v Novem mestu

Nadalje jih je zanimalo, ali mladi menijo, da bi morali v Novem mestu ustanoviti različne programe pomoči, svetovanja in informiranja za uporabnike in odvisnike od dovoljenih in prepovedanih drog. Zelo velik delež anketiranih (88,6 %) je odgovoril pritrdilno in le 10,4 % nikalno. 1,0 % anketirancev ni odgovoril na to vprašanje. 48,3 % anketiranih v Novem mestu najbolj pogreša programe socialne obravnave in rehabilitacije odvisnikov, 45,6 % programe zdravljenja odvisnosti, 44,3 % preventivne programe. 43,6 % respondentov pogreša programe zmanjševanja škodljivih posledic uporabe drog. 12,1 % anketiranih je izpostavil druge programe (glej Sliko 3.10). Presenetil me je podatek, da je s programi pomoči v občini zadovoljnih le 7,4 % respondentov.

Slika 3.10: Programi pomoči, ki jih mladi pogrešajo v Novem mestu

Zgoraj naštetih podatki so me vzpodbudili za nadaljnje raziskovanje. S fokusno skupino sem raziskala, ali so mladi informirani s preventivnimi programi in programi pomoči v Novem mestu, kakšno mnenje imajo o njih, kaj bi spremenili, kaj pogrešajo in česa si želijo. Pregledala sem preventivne programe in programe pomoči, ki se izvajajo v Novem mestu. Poskušala sem ugotoviti, ali se eno in drugo dopolnjuje, kje in zakaj prihaja do razhajanj in podati predloge, kako »zgraditi most«.

3.2 RAZISKAVI O RAZŠIRJENOSTI RABE DROG MED MLADIMI V SLOVENIJI

V Sloveniji sta pomembnejši raziskavi, ki ponujata primerljive podatke o uporabi drog med mladimi: Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC) in Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (ESPAD). Obe raziskavi potekata na štiri leta.

3.2.1 Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC)

Raziskava Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC) je mednarodna raziskava in se izvaja na 4 leta. Uporablja se standardiziran anketni vprašalnik na reprezentativnem vzorcu starostne skupine 11-, 13- in 15-letnih otrok. Podatki raziskave HBSC 2006 za Slovenijo nam kažejo, da večji delež 15-letnikov ni še nikoli v življenju uporabilo marihuane. Natančneje je to 78,6 % deklet in 85,9 % fantov. Marihuana je najpogosteje uporabljena prepovedana droga in najpogostejši razlog za poskus je vrstniški pritisk (HBSC Slovenija 2006).

3.2.2 Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (ESPAD)

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (ESPAD) je mednarodna raziskava. Leta 2003 je v njej sodelovalo 35 evropskih držav. V raziskavi se uporablja standardiziran anketni vprašalnik na reprezentativnem vzorcu 15- in 16-letnih dijakov. Rezultati se lahko primerjajo med posameznimi državami, v Sloveniji pa tudi znotraj regij. Glavne ugotovitve raziskave iz leta 2003 so naslednje (glej Stergar in drugi 2005):

71,5 % dijakov/dijakinj, vključenih v raziskavo, ni nikoli uporabilo nobene od prepovedanih drog (marihuane, amfetaminov, LSD-ja ali drugih halucinogenih drog, kreka, kokaina, heroina, ekstazija ali GHB-ja). Marihuano/hašiš je kadilo 28,3 % dijakov, vključenih v raziskavo, hlape je vdihavalo 14,9 % dijakov, pomirjevala, ki jim jih ni predpisal zdravnik, je vzelo 5,2 % anketiranih dijakov, ekstazi 3,3 % anketiranih. Manj kot 2 % anketiranih sta uporabila LSD, kokain, heroin ali gobice in manj kot 1 % anketiranih je poskusil amfetamin, krek in GHB (glej Tabela 3.1).

Tabela 3.1: Delež anketirancev, ki je poskusil prepovedano drogo

Prepovedana droga	Delež anketirancev [%]
marihuana/hašiš	28,3
vdihavanje hlapov	14,9
pomirjevala brez zdravniškega recepta	5,2
ekstazi	3,3
LSD, kokain, heroin, gobice	< 2
amfetamin, krek, GHB oz. anabolični stereoidi	< 1

Od tistih, ki so že poskusili marihuano/hašiš, jih je največ (40 %) to naredilo pri starosti petnajst ali šestnajst let. Pomirjevala brez zdravniškega recepta so začeli uporabljati pri starosti trinajst let ali pozneje. Največ anketiranih (21,9 %) je poskusilo vdihavati hlape pri štirinajstih letih. Večina je začela jemati ekstazi pri starosti štirinajst let ali pozneje. Preostale prepovedane droge (npr. amfetamin, LSD ali kak drug halucinogen, krek, kokain, heroin, gobice, GHB) so začeli jemati pri starosti štirinajst ali več let. Le redki posamezniki so prvo uporabo drog omenjali v nižji starosti (glej Tabela 3.2).

Tabela 3.2: Starost ob prvi rabi prepovedane droge

Prepovedana droga	Starost anketirancev
marihuana/hašiš	15 ali 16 let
ekstazi	14 let ali pozneje
preostale prepovedane droge (npr. amfetamin, LSD ali kak drug halucinogen, kreka, kokain, heroin, gobice, GHB)	14 let ali pozneje
vdihavanje hlapov	14 let
pomirjevala brez zdravniškega recepta	13 let ali pozneje

Od tistih, ki so že uporabili prepovedane droge, jih je 90,2 % prvič uporabilo marihuano/hašiš. 6,4 % anketirancev je prvič vzelo pomirjevala brez zdravniškega recepta. Znatno manjši delež (0,6 %) je vzel ekstazi in 0,5 % heroin. 1,6 % anketiranih se ni spomnilo, katera prepovedana droga je bila prva (glej Tabela 3.3).

Tabela 3.3: Prva prepovedana droga v življenju

Prepovedana droga	Delež anketirancev [%]
marihuana/hašiš	90
pomirjevala brez zdravniškega recepta	6,4
ekstazi	0,6
heroin	0,5
se ne spomni	1,6

80,6 % anketiranih je prvo drogo dobilo v skupini vrstnikov ali od svojih starejših ali mlajših prijateljev. Najpogostejši razlog za jemanje droge je bila radovednost (71,5 %), nato želja po »zadetosti« (dobra petina anketiranih), drugi razlogi in želja po tem, da bi pozabili na svoje težave (7 %).

39,1 % anketiranih pravi, da je marihuano/hašiš mogoče kupiti na ulici, v parku in na podobnih krajih. 28,8 % anketirancev meni, da se marihuano/hašiš lahko dobi v diskoteki, baru oziroma šoli, 18,6 % pri preprodajalcu doma in slabih 8 % anketiranih dijakov/dijakinj je kot kraj za nakup marihuane/hašiša označilo druge kraje. 28,9 % dijakov/dijakinj, vključenih v raziskavo, ne pozna kraja, kjer bi se dalo kupiti marihuano/hašiš (glej Tabela 3.4).

Tabela 3.4: Kraji, kjer se zlahka kupi marihuano/hašiš

Kraj	Delež anketirancev [%]
ulica, park	39,1
diskoteka, bar, šola	28,8
pri preprodajalcu doma	18,6
drugje	8
ne pozna mesta	28,9

3.3 PRIMERJAVA NOVEGA MESTA S SLOVENIJO

Uporabe prepovedanih drog med novomeško mladino ne moremo neposredno primerjati z rezultati raziskave ESPAD-a, saj so v ESPAD vključeni le petnajstletni in šestnajstletni dijaki, v LAS-ovi raziskavi pa so vključeni osnovnošolci, dijaki, študentje in drugi mladi. Lahko pa vseeno vidimo, ali gre za večja odstopanja.

Razvidno je, da se novomeška mladina v razširjenosti in tipih zlorabe drog ne razlikuje značilno od dijaške mladine v Sloveniji. Najbolj razširjena droga med novomeško in dijaško mladino v Sloveniji je marihuana in šele nato druge prepovedane droge (ekstazi, LSD, heroin, amfetamin ...). Nekoliko manjši odstotek (22,1 %) novomeške mladine od dijaške mladine v Sloveniji (28,3 %) je že poskusil marihuano/hašiš. Ekstazi in amfetamin je poskusil večji delež novomeške mladine kot dijaške mladine v Sloveniji (glej Tabelo 3.5).

Tabela 3.5: Primerjava deleža novomeške mladine z dijaško mladino v Sloveniji, ki je poskusila prepovedano drogo

Prepovedana droga	Delež dijaške mladine v Sloveniji [%]	Delež novomeške mladine [%]
marihuana/hašiš	28,3	22,1
ekstazi	3,3	4,8
LSD (ali kak drug halucinogen)	< 2	1,5
heroin	< 2	1,9
amfetamin	< 1	3,8

Primerjava starosti novomeške mladine ob prvem poskusu prepovedane droge z dijaško mladino v Sloveniji nam pokaže naslednje: marihuano/hašiš so vsi poskusili pri isti starosti, in sicer med petnajstim in šestnajstim letom. Heroin je novomeška mladina poskusila pri 15,6 letih, dijaška mladina v Sloveniji pa pri 14 letih. Novomeška mladina je LSD (ali kak drug halucinogen) poskusila pri starosti 15,5 let, dijaška mladina v Sloveniji pri 14. Pri drugih prepovedanih drogah (ekstaziju, amfetaminu, kokainu ali krek) je razlika večja² (glej Tabela 3.6).

Tabela 3.6: Primerjava starosti novomeške mladine z dijaško mladino v Sloveniji ob prvi rabi prepovedane droge

Prepovedana droga	Starost dijaške mladine v Sloveniji	Starost novomeške mladine
marihuana/hašiš	15 ali 16 let	15,5 let
LSD (ali kak drug halucinogen)	14 let ali pozneje	15,5 let
heroin	14 let ali pozneje	15,6 let
amfetamin	14 let ali pozneje	17 let
ekstazi	14 let ali pozneje	17 let
kokain ali krek	14 let ali pozneje	17,5 let

Zgornji podatki nam nakazujejo, da se novomeška mladina v razširjenosti prepovedanih drog in tipih zlorabe ne razlikuje značilno od dijaške mladine v Sloveniji.

3.4 ANALIZA FOKUSNE SKUPINE

Raziskava o uporabi drog med mladimi v Novem mestu je podala splošne informacije o drogah med mladimi v Novem mestu. Fokusno skupino³ sem izvedla, da razjasnim vprašanja in podatke, ki so se v omenjeni raziskavi izkazali kot vprašljivi, interpretativno odprti in so kazali na kontradiktorne probleme. S fokusno skupino sem raziskala, kako so mladi informirani o preventivnih programih in programih pomoči v Novem mestu, kakšno mnenje imajo o njih, kaj bi spremenili, kaj pogrešajo in česa si želijo.

² Razlog za večjo razliko v starosti med novomeško mladino in dijaško mladino v Sloveniji je, ker so v ESPAD-ovi raziskavi vključeni le petnajstletni in šestnajstletni dijaki, v LAS-ovi raziskavi pa so vključeni osnovnošolci, dijaki, študentje in drugi mladi.

³ Fokusna skupina spada med kvalitativne metode. Za to metodo se uporabljajo nestandardizirane tehnike anketiranja ali opazovanja, ki niso zelo strukturirane. Izsledki kvalitativnega raziskovanja niso merljivi. Pri fokusni skupini gre za pogovor skupine ljudi, ki je osredotočena na vnaprej znano temo in poteka po določenem načrtu. Fokusna skupina služi za odkrivanje različnih stališč, mnenj in primerjavo pogledov na pojave (Klemenčič in Hlebec 2007, 7-9).

Fokusno skupino sem izvedla v sredini junija in trajala je približno 2 uri. V njej je sodelovalo 7 udeležencev, starih od 18 do 27 let⁴, od tega 3 moški in 4 ženske. Njihova povprečna starost je 22,4 let.

Dobesedni in kodiran prepis fokusne skupine se nahajata v prilogi. V fokusni skupini sem se osredotočila na štiri teme:

- informiranost mladih o drogah,
- predloge in želje udeležencev v povezavi z odvrčanjem mladih od drog v Novem mestu,
- programe pomoči v Novem mestu,
- preventivne programe v Novem mestu.

3.4.1 Informiranost o drogah

Udeleženci so dobili informacije o drogah na različne načine. Največ jih je informacije dobilo v družbi oziroma od vrstnikov, nato iz medijev. Eden udeleženec je omenil, da je dobil informacije iz lastnih izkušenj in ena v stavbi za zdravljenje odvisnikov, kamor je peljala nekoga na zdravljenje. Le ena udeleženka je dobila največ informacij iz predavanj v šoli.

En udeleženec meni, da ni dovolj dobro poučen o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe prepovedanih drog, drugi menijo, da so dovolj dobro poučeni. Eden je izpostavil, da prevelika informiranost lahko privede do nasprotnega učinka, drugi pa je izpostavil, da je pomembno informirati tudi starše.

Mnenja glede pridobivanja informacij o drogah v šoli se razlikujejo po spolu. Dekleta omenjajo, da so v šoli govorili o drogah in zasvojenosti, fantje so enotnega mnenja, da se ne spomnijo, da bi se o tem pogovarjali. Večina si želi, da bi več informacij dobila že v šoli, le ena udeleženka meni, da jih je dobila dovolj.

Poleg večje informiranosti o drogah v šoli si udeleženci želijo tudi več informiranosti s strani občine. Pogrešajo predavanja o drogah, informacije o drogah v medijih (novomeški reviji Park, letaki, brošure), želijo si več posrednega informiranja prek športnih dogodkov in drugih podobnih dogodkov ter predvsem več informacij o različnih programih pomoči in preventivnih programih.

⁴ Starost udeležencev: Leon 27 let, Pija 25 let, Nik 24 let, Jan 23 let, Eva 21 let, Maja 19 let, Tina 18 let.

3.4.2 Prepovedane droge v Novem mestu

Mnenja glede stanja na področju prepovedanih drog v Novem mestu se ponovno razlikujejo med dekleti in fanti. Dekleta menijo, da so droge v Novem mestu razširjene, fantje trdijo, da še niso razširjene, nadalje omenijo območje v Novem mestu, ki slovi po razširjenosti drog.

3.4.3 Predlogi in želje

V Novem mestu udeleženci najbolj pogrešajo športne aktivnosti in razne delavnice. Pogrešajo tudi filozofske razprave, več kulturnih aktivnosti, več zabavnih dogodkov, koncerte, okrogle mize. Različne želje udeležencev kažejo na to, da je v Novem mestu premalo aktivnosti za mlade.

Udeleženci fokusne skupine bi se odvrčanja mladih od drog lotili na zelo različne načine: prek medijev (letaki, plakati, televizija, radio), s testiranjem drog na zabavah, s predavanji strokovnjaka, ki predstavi metadonsko terapijo, s predavanji nekdanjega odvisnika, s športnimi aktivnostmi, vključili bi posledice uporabe drog v učni načrt, aktivno bi zapolnili prosti čas mladih, mladostnikom bi pokazali še druge načine preživljanja prostega časa, pokazali bi, v kakšnih razmerah živijo odvisniki, vključili pa bi tudi starše.

Vsi so mnenja, da bi se dalo v Novem mestu veliko storiti za boj proti drogam. Potrebno je delo na promociji in predstavitvi programov pomoči na različne načine. Mladi želijo promocijski material (letake, brošure), predavanja po šolah, predstavitev programov na prireditvah. Izpostavili so tudi medijsko podporo. Programe bi predstavljali v revijah, na spletnih straneh in po radiu. Želijo več preventivnih dejavnosti in novih programov pomoči, saj menijo, da ti niso učinkoviti, ker je še vedno veliko odvisnikov v Novem mestu. Menijo, da je treba organizirati različne dogodke in okrogle mize.

3.4.4 Programi pomoči

Udeleženci izredno slabo poznajo programe pomoči. Le trije poznajo zdravljenje z metadonom in eden pozna LAS. Za te programe so izvedeli prek medijev. Ena udeleženka pozna metadonsko terapijo, ker je nekoga peljala po metadon. Poznavanje programov pomoči je slabo in vsi udeleženci so enotnega mnenja, da niso dovolj dobro poučeni o teh programih. Štirje menijo, da ni dovolj programov pomoči v Novem mestu, drugi, da premalo poznajo programe. Vsi so nezadovoljni z obstoječimi programi pomoči in jih kritizirajo. Osebi, ki poznata metadonsko terapijo, menita, da je pozitivno pri tej terapiji le to, da nima močnih stranskih učinkov, kot jih imajo druge droge, in da poteka v kontroliranih pogojih (čiste igle, odmerjene doze, sistematično zdravljenje). Negativno je, da je to prisilno zdravljenje, ki je neučinkovito in gre le za drugo obliko zasvojenosti. Eno

udeleženko zmoti, da poteka ta terapija v zdravstvenem domu, saj meni, da se potem odvisniki počutijo bolne. Le dva udeleženca imata dobro mnenje o LAS-u in vodji LAS-a, saj vidita prednost v tem, da je to bivši odvisnik.

Udeleženci imajo različne predloge za nove in drugačne programe pomoči. Pogrešajo različna društva za odvisnike, dnevni center za odvisnike, kjer bi se družili in pridobivali strokovno pomoč, komuno, razna srečanja odvisnikov, izobraževanja, motivacijo, psihološke prijeme, strokovno pomoč, alternativne načine zdravljenja, npr. jogo, center za pomoč staršem odvisnikov in pomoč odvisnikov pri vključevanju nazaj v vsakdanje življenje.

3.4.5 Preventivni programi

Še slabše kot poznavanje programov pomoči je poznavanje preventivnih programov v Novem mestu. Samo en udeleženec pozna preventivne programe, ki jih izvajata LAS in ZZV. Za programe LAS-a je izvedel prek medijev, natančneje prek zloženke, programe ZZV ne ve, od kod pozna. Za programe ZZV je dejal, da jih slabo pozna in meni, da so premalo prodorni in učinkoviti, premalo dostopni. Preventivni programi LAS-a se mu zdijo zanimivi, ker jih vodi bivši odvisnik. Tudi drugim udeležencem se zdijo predavanja bivšega odvisnika odličen način preventive, saj menijo, da tako dobiš najboljšo predstavo, ker govori iz lastnih izkušenj.

Udeleženci ne poznajo preventivnih dejavnosti/programov in menijo, da niso dovolj dobro poučeni o teh programih. Eden je omenil, da pozna le preventivne programe na novomeškem TV kanalu. Zanimivo je, da je večina priznala, da se ne zanima toliko za te programe, vendar bi si vseeno želeli teh informacij. Le ena udeleženka pravi, da se veliko zanima za preventivne programe, a tudi ona ni dobila teh informacij. Večina udeležencev si želi več informacij o preventivnih programih in intenzivnejše izvajanje preventivnih dejavnosti.

Udeleženci niso enotnega mnenja glede učinkovitosti preventivnih dejavnosti. Nekaterim se zdi preventiva učinkovita, drugim premalo, ostalim le, če se izbere pravi način ...

3.5 PROGRAMI POMOČI IN PREVENTIVNI PROGRAMI V NOVEM MESTU

Organizacije in ustanove, ki se v Novem mestu ukvarjajo s preventivnimi programi in programi pomoči, sem razvrstila v pregledno shemo in zraven napisala ključne dejavnosti.

LAS Preventivni programi	<ul style="list-style-type: none">• Pogovori z mladimi o odvisnosti,• izvedba različnih predavanj in delavnic za posamezne ciljne skupine,• ozaveščanje in informiranje lokalnega prebivalstva,• razvoj lokalne strategije na področju zasvojenosti. (Kočevar, 2009)
LAS Programi pomoči	<ul style="list-style-type: none">• Pomoč odvisnikom in njihovim svojcem s svetovanjem,• koordinacija obstoječih programov pomoči v lokalnem prostoru,• podpora pri oblikovanju novih oblik pomoči,• izvajanje programov reintegracije in resocializacije uporabnikov drog v lokalno okolje. (Kočevar, 2009)
DRUŠTVO SREČANJE Programi pomoč	<ul style="list-style-type: none">• Pomoč odvisnikom,• pomoč družini odvisnika, staršem, partnerjem, tesnim prijateljem itd.,• skupina za samopomoč,• individualni pogovori. (Kočevar, 2009)
DRUŠTVO SREČANJE Preventivni programi	<ul style="list-style-type: none">• Preventivne dejavnosti po osnovnih in srednjih šolah,• preventivna predavanja in delavnice za mladino zunaj šol,• ozaveščanje širše javnosti o problemu zasvojenosti. (Kočevar, 2009)
CENTER ZA DRUŽINSKO IN ZAKONSKO TERAPIJO STIK Programi pomoči	<ul style="list-style-type: none">• Psihoterapevtska pomoč odvisnikom in svojcem v obliki individualnega terapevtskega svetovanja. (Rijavec, 2009)

<p>ZAKONSKI IN DRUŽINSKI INSTITUT NOVO MESTO</p> <p>Programi pomoči</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pomoč družinam, ki se srečujejo z zasvojenostjo. (Zakonski in družinski institut Novo mesto)
<p>ZAKONSKI IN DRUŽINSKI INSTITUT NOVO MESTO</p> <p>Preventivni programi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izvajanje delavnic in šol za starše. (Zakonski in družinski institut Novo mesto)
<p>STIGMA</p> <p>Programi pomoči</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilna zamenjava igel, • razdeljevanje medicinskih pripomočkov za injiciranje, • socialne in zdravstvene usluge, • osebna svetovanja, motivacijska pomoč, • informiranje o ustreznih ustanovah in drugih programih za uporabnike drog, • deljenje informativnih gradiv. (Stigma)
<p>ZZV</p> <p>Preventivni programi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izvedba raziskave ESPAD Dolenjska, • na podlagi rezultatov raziskave načrtovanje in izvajanje preventivnih ukrepov za zmanjšanje rabe drog med mladino, • predavanja za starše, • delavnice na šolah. (Jurečič, 2009)
<p>CENTER ZA PREPREČEVANJE IN ZDRAVLJENJE ODVISNOSTI OD PREPOVEDANIH DROG</p> <p>Programi pomoči</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravljenje z metadonom, suboxonom, substitolom – odvisno od potrebe posameznika, • svetovanje za zdravo injiciranje, • testiranje nalezljivih bolezni: hepatitis B, C in HIV, • cepljenje proti hepatitisu, • svetovanje pri vključevanju v druge programe, • psihosocialna obravnava: dvig samopodobe, graditev socialnih odnosov ... • psihiatrična pomoč, • pomoč staršem, partnerjem, svojcem odvisnih od prepovedanih drog. (Gazvoda, 2009)

KLUB ZDRAVLJENIH
ALKOHOLIKOV – CENTER
ZA POMOČ LJUDEM V
STISKI NOVO MESTO

- Skupina za samopomoč.
(Kočevar, 2009)

Programi pomoči

DRUŠTVO PROJEKT
ČLOVEK

Programi pomoči

- Izvajanje individualnih programov pomoči:
 - program SORA – pomoč osebam, ki imajo težave z zasvojenostmi in so že uspeli vzpostaviti abstinenco, potrebujejo pa pomoč pri spoprijemanju z vsakdanjimi življenjskimi težavami,
 - program DIPO – pomoč osebam, ki še ne abstinirajo, vendar o tem razmišljajo in potrebujejo ob tem pomoč, spremljanje ter motiviranje,
 - program ALFA – pomoč osebam, ki prejemajo nadomestno terapijo in potrebujejo podporo pri spoprijemanju z življenjskimi nalogami,
 - program INFOTEL – informiranja, posvetovanja in motiviranja za uživalce drog in njihove družine po telefonu in e-pošti,
 - pomoč svojcem odvisnih od prepovedanih drog.
(Ruparčič, 2009)
-

4 RAZISKOVALNE UGOTOVITVE

Podatki LAS-ove raziskave in fokusne skupine nas napeljujejo na zaključek, da so mladi nezadovoljni z informiranostjo o posledicah uporabe prepovedanih drog, s preventivnimi programi in programi pomoči v Novem mestu.

Novomeška mladina je mnenja, da je dovolj dobro poučena o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe drog, vendar kljub temu želi več informacij od pristojnih organizacij in ustanov v Novem mestu. Raziskava je pokazala, da anketiranci menijo, da dobiš največ informacij o učinkih in posledicah drog s predavanji v šoli. Udeleženci fokusne skupine so izrazili pomanjkanje informacij o drogah v šoli. Večina jih dobi informacije o drogah prek vrstnikov in zato menim, da pogrešajo »strokovne« informacije, ki bi jim jih podali šola in občina. Treba je poskrbeti za večje informiranje mladih o učinkih in posledicah drog in o tem več spregovoriti tudi v šolah.

Po izvedbi fokusne skupine in pregledu programov pomoči in preventivnih programov v Novem mestu sem ugotovila naslednje: presenetilo me je število organizacij in ustanov, ki se v Novem mestu ukvarjajo z drogami, in njihovi raznovrstni programi, tako preventivni kot programi pomoči. Udeleženci fokusne skupine so govorili o nepoznavanju preventivnih programov in programov pomoči ter o premajhnem številu teh programov. Po pregledu sem ugotovila, da imamo v Novem mestu organizacije in ustanove, ki se ukvarjajo s preventivnimi programi in programi pomoči in da je izbor razmeroma pester. Razvidno je, da prihaja do neskladja med mnenjem udeležencev fokusne skupine in dejanskim stanjem (številom) organizacij. Menim, da je glavni razlog slaba informiranost novomeške mladine, saj mladi govorijo o nepoznavanju teh programov. Prepričana sem, da bi morale organizacije več storiti za prepoznavnost. Pogosteje bi se morale predstavljati v medijih, na prireditvah, v šolah in predvsem v prostorih, kjer se zbirajo mladi.

Neskladje se pojavlja tudi pri tem, kaj mladi pogrešajo in kakšne preventivne programe in programe pomoči v Novem mestu imamo. Udeleženci so omenjali, da pogrešajo delavnice, različna društva, pomoč odvisnikom pri vključevanju nazaj v življenje, različna srečanja odvisnikov. Pregled programov kaže, da se izvajajo pogovori, delavnice, predavanja, preventivne dejavnosti po šolah, pomoč odvisnikom in svojcem, programi reintegracije in resocializacije, skupine za samopomoč, psihoterapevtska pomoč zasvojenim ... Zanimivo, da večino programov, tako preventivnih kot programov pomoči, ki jih mladi pogrešajo in si jih želijo, v Novem mestu imamo. Glede na to da se želje udeležencev fokusne skupine po programih pomoči in preventivnih programih ujemajo z obstoječimi programi, menim, da teh ni treba spreminjati in dopolnjevati. Res je, da ne morem

govoriti o učinkovitosti in kakovosti dozdajšnjih programov. Razlog nezadovoljstva je lahko slaba informiranost ali slaba in premajhna učinkovitost in razširjenost teh programov. Udeleženci ne poznajo preventivnih dejavnosti – verjetno, ker jih niso bili deležni. Menim, da bi morali preventivne dejavnosti izvajati intenzivneje.

Razvidno je, da imamo v Novem mestu različne organizacije in ustanove, ki se ukvarjajo s preventivnimi programi in programi pomoči na področju uživanja prepovedanih drog. Udeleženci fokusne skupine teh programov ne poznajo in so izrazili željo po večji informiranosti o njih. Glavnega problema ne vidim v pomanjkanju programov pomoči, temveč v nepoznavanju teh programov. Treba je narediti prvi korak, to je začeti informirati in seznanjati mladino z obstoječimi programi in okrepiti preventivne dejavnosti.

5 ZAKLJUČEK

Novomeška mladina se v razširjenosti in tipih zlorabe prepovedanih drog ne razlikuje značilno od dijaške mladine v Sloveniji. Raziskava je pokazala, da droge med mladimi v Novem mestu niso zelo razširjene. Mladostniki, ki uživajo prepovedane droge, največ uporabljajo kanabis in to manj kot enkrat na teden. Gre predvsem za rekreativno⁵ uživanje droge. Ti podatki ne smejo vzbuditi občutka, da se ni treba več toliko ukvarjati s prepovedanimi drogami v Novem mestu. Raziskava in fokusna skupina sta opozorili, da je treba večjo pozornost nameniti informiranju novomeške mladine s preventivnimi programi in programi pomoči.

V Novem mestu se je treba problema s prepovedanimi drogami lotiti celovito. Treba je poskrbeti za aktivnejše preživljanje prostega časa. Novomeška mladina si želi več športa, zdrave zabave, različnih dogodkov, več preventivnih akcij, okroglih miz. Mlade je treba zaposliti, aktivno zapolniti njihov prosti čas, saj bi jih to posledično odvrnilo od drog.

Večjo pozornost je treba nameniti informiranju mladih o posledicah uporabe prepovedanih drog, več o tem spregovoriti tudi v šolah. Mlade je treba informirati na primeren način. Udeleženci fokusne skupine so kot primeren in učinkovit način preventive izpostavili predavanja bivšega odvisnika. Tudi sama se strinjam, da je to dobra preventiva in tak način preventive je treba povečati. Tudi druge preventivne dejavnosti je treba intenzivneje izvajati.

Poskrbeti je treba za večjo prepoznavnost organizacij in ustanov, ki se ukvarjajo s preventivnimi programi in programi pomoči. Same organizacije, ki izvajajo preventivne programe in programe pomoči, bi se lahko bolje promovirale, prisotne bi morale biti na različnih dogodkih za mlade, se pogosteje pojavljati v medijih, na letakih, skrbeti bi morale za promocijski material, da mladi vedo, kam se lahko obrnejo po pomoč, kje lahko dobijo informacije o drogah in na kakšen način.

Po pogovoru z g. Tonijem Kočevarjem (predsednikom Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zasvojenosti Novo mesto) je razvidno, da se zelo trudijo, vendar je še vedno nekaj projektov, ki jih niso izpeljali zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in prostorov (dnevni center za odvisnike ...).

⁵ Rekreativna uporaba drog je le občasno uporabljanje droge v razmeroma majhnih količinah, pri tem ne gre za psihično odvisnost in večje škodljive posledice. Do rekreativne uporabe prepovedanih drog prihaja predvsem ob koncu delovnega tedna. Namen rekreativne uporabe drog je predvsem regeneracija po uporabi in dokaj neboleč prehod v naslednji delovni teden. Ta način uporabe se navezuje na zabave, druženje ter pripadnost skupini. Če preide rekreativna uporaba v kronično uporabo, lahko pride do odvisnosti od drog (Sande 2004, 19).

Mestna občina Novo mesto bi lahko boljše finančno podprla projekte, ki so namenjeni preprečevanju in zdravljenju odvisnosti od drog.

Veliko stvari se lahko izboljša. Želim si, da bo imelo moje diplomsko delo vpliv, da bodo v prihodnje pristojne ustanove in organizacije v Novem mestu intenzivneje izvajale programe pomoči in preventivne programe ter s programi informirale novomeško mladino.

6 LITERATURA

Beck, Ulric in Elisabeth Beck Gernsheim. 1996. Individualizacija in »tvegane svobode«: perspektive in nasprotja k subjektu usmerjene sociologije. *Teorija in praksa* 33 (3): 817-838.

Center za družinsko in zakonsko terapijo Stik. *O terapiji*. Dostopno prek: http://www.stik.si/terapija_oterapiji.php?vsebina=terapija&izbira=27 (11. junij 2009).

Društvo Projekt Človek. *Novi programi*. Dostopno prek: http://www.projektclovek.si/novi_programi.html (1. junij 2009).

Flaker, Vito, Jani Beltin, Dragica Fojan, Vera Grebenc in Andrej Kastelic. 2002. *Živeti s heroinom: I. del: Družbena konstrukcija uživalca v Sloveniji*. Ljubljana: Založba /*cf.

Gazvoda, Damjan. 2009. Osebna komunikacija z avtorjem. Novo mesto, 19. avgust.

Hlebec, Valentina in Sonja Klemenčič. 2007. *Fokusne skupine kot metoda presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Jeriček, Helena, Darja Lavtar in Tatjana Pokrajac. 2007. *HBSC Slovenija 2006 - Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju – Poročilo o raziskavi*. Ljubljana: Institut za varovanje zdravja Republike Slovenije 2007.

Jurečič, Janja. 2009. Osebna komunikacija z avtorico. Novo mesto, od 25. do 29. maja.

Kočevar, Toni. 2007. *Rezultati raziskave o uporabi dovoljenih in prepovedanih drog med mladimi v Mestni občini Novo mesto: Mladi in droge v naši občini*. Dostopno prek: <http://www.park.si/2007/12/rezultati-raziskave-o-uporabi-dovoljenih-in-prepovedanih-drog-med-mladimi-v-mestni-obcini-novo-mesto-mladi-in-droge-v-nasi-obcini/> (7. april 2009).

--- 2009. Osebna komunikacija z avtorjem. Novo mesto, od 16. februarja do 18. avgusta.

Košir, Matej. 2007. *Informacije o rezultatih raziskave v letu 2007*. Interno gradivo.

Krek, Milan in Matej Košir. 2004. *Imam težave z drogami!: kam po informacije in pomoč?: vodič po več kot 100 programih*. Ljubljana: Urad Vlade RS za droge.

Letno poročilo 2006 - stanje v zvezi s problemom drog v Evropi. Luxemburg: Urad za droge publikacija Evropskih skupnosti.

Lokalna akcijska skupnost za preprečevanje zasvojenosti Novo mesto. Dostopno prek: <http://las.novomesto.si/si/las/dejavnosti/> (12. maj 2009).

Lovrečič, Mercedes. 2007. *Poročilo s področja prepovedanih drog v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Mesec, Blaž. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. *Prepovedane droge*. Dostopno prek http://www.mz.gov.si/si/delovna_podrocja/javno_zdravje/sektor_za_krepitev_zdravja_in_zdrav_zivljenjski_slog/prepovedane_droge/ (10. maj 2009).

Nacionalni program na področju drog in razvoja modela LAS. Dostopno prek: <http://www.radovljica.si/dokument.aspx?id=1475> (10. maj 2009).

Rijavec Klobučar, Nataša. 2009. Osebna komunikacija z avtorico. E-pošta, 17. avgust.

Ruparčič, Miha. 2009. Osebna komunikacija z avtorjem. E-pošta, 6. maj.

Sande, Matej. 2004. *Uporaba drog v družbi tveganj: vpliv varovalnih dejavnikov in dejavnikov tveganja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Stergar Eva, Bojan Pinter, Maja Rus-Makovec, Siniša Stiković, ur. in Martina Tomori, ur. 1998. *Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih*. Ljubljana: Psihiatrična klinika.

Stergar, Eva, Vesna Pucelj in Nina Scagnetti. 2005. *Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino, Slovenija 2003*. Ljubljana: Urad za droge.

Stigma. *Mobilna zamenjava igel*. Dostopno prek: <http://www.drustvo-stigma.si/menjjavaigel.html> (11. junij 2009).

Zakonski in družinski inštitut Novo mesto. Dostopno prek: <http://www.zdi-nm.si/reference2008.html> (11. junij 2009).

Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto. *Služba za socialno medicino in statistiko*. Dostopno prek: <http://www.zzv-nm.si/default.cfm?Jezik=Si&Kat=0304> (17. april 2009).

7 PRILOGE

Priloga A: Dobesedni prepis fokusne skupine

Anja: Zdravo. Kot verjetno veste, pišem diplomsko nalogo o novomeški mladini in prepovedanih drogah. Zanima me predvsem, kako ste informirani o drogah, o preventivnih programih in programih pomoči v Novem mestu, ali poznate te programe, kakšno mnenje imate o njih. To bo potekalo v obliki sproščene pogovora, zanima me pa predvsem vaše mnenje in pogledi. Naj še enkrat poudarim, da se vse nanaša le na Novo mesto.

Anja: Katere ustanove in programe pomoči, ki nudijo pomoč odvisnikom v Novem mestu, poznate?

Jan: Žarek, hm, ne vem, če je u mestu, je? UP ... ne vem, kaj so še.

Tina: Za samo Novo mesto ne poznam nobeno.

Nik: LAS, hm, samo LAS poznam.

Leon: Ne vem, nimam pojma, za UP sem slišou, sam, je sploh v Novem mestu?

Maja: Hm, ne poznam.

Eva: Jst mislim, da zdravstveni dom. Tu je use, kar vem, najbrž jih je še več, sam ... ne poznam.

Nik: Ja, to tut jst poznam (ZD).

Pija: Ja, ustanova, ki nudi neposredno pomoč, je zdravstveni dom, pač s tisto svojo sekcijo metadona, drgač da bi mel pa prou neko tako socialno pomoč v Novem mestu, pa ne poznam.

Anja: Kakšno mnenje imate o teh programih pomoči?

Eva: Jst mislim, da je dober, sam morš bit, moreš se res odločt za tu, da boš neki naredu zase.

Leon: Hm, ne vem, težko je ocent, če ne veš, kaj se sploh dogaja, ne ... mislim, ja, nujno so potrebni.

Tina: Ne poznam.

Nik: LAS je bil neki cajta, men se zdi, ful aktiven, no, usaj k nm na DNŠ so nosil neke zloženke.

Jan: Jst edino, kar poznam od tega, je en dečko iz Črnomla, k je tud sam bivši odvisnik in ma ful tega, nekih nastopov po srednih šolah pa po televiziji.

Nik: Ja, sej on je zdej na LAS-u, on je vodja tega.

Anja: Pa ti Pija?

Pija: Ja, ta metadonski, to je zelo slab program, mot me, da podpira odvisnost od droge na drug način, mot me to, da tist, k se drogera pa nima svoje volje, ga bo zdravstvena ustanova pahlna v ta program. Ne bodo ga niti spraševal, ker je pač to kot neka obligacija pa hkrati pa s tem tut ubistvu rit odnaša vsem, ki se drogirajo, ker na ta način lahko dobijo lahko drogo.

Nik: Se strinjam. Men se zdi tule zdravljenje z metadonom zelu slabo, ne primerno.

Anja: Menite, da je dovolj teh programov pomoči v Novem mestu?

Jan: Ja, če ne poznamo, kateri sploh so, jst mislm, da ne.

Tina: U bistvu jih ne poznam, tako da ne vem.

Leon: Verjetno ne.

Nik: Ne, ni jih dost.

Pija: Ne.

Maja: Ne, ker tut če so, niso neki znani, tako da jih ni dost.

Eva: Ja, možno da jih je dost, samo jst nisem informirana. Mogoče mal premal te informiranosti.

Anja: Menite, da ste dovolj dobro poučeni o teh programih?

Eva: Ja, jst sigurno nisem dost dober poučena o teh programih.

Jan: Ne, sej vidš, da ne.

Leon: Definitivno ne.

Nik, Maja: (odkimavata)

Tina: Ja, vem, kako zgledajo drugje, novomeške programe pa ne poznam, sam drugač pa vem, kaku hočjo drugje te odvisnike pozdravt.

Pija: Ja, kr no, saj kar se droge tiče, no, se mi zdi, čeprav več al man, kar sem mela z drogo opravka, sem mela v Lublani, ampak vseenu bi se mi zdelu, da bi lahko več poznala v Novem mestu.

Anja: Kje ste za te, ki ste jih našteli, sploh izvedeli?

Pija: Tam sem bla, šla sem z nekom, ki je potreboval metadon.

Jan: Jst za unedva vem tako iz medijev.

Leon: Ja, mediji, ja.

Eva: Am, pa mislm, da sem nekje slišala, no, ne vem točno, kje.

Nik: Jst sem na DNŠ-ju.

Anja: Kako?

Nik: Ja, mislm, tam so ble zloženke neke, pa sem vzel in prebral.

Anja: Poleg teh, ki jih poznate, pogrešate kakšne programe pomoči v Novem mestu?

Leon: Ma, u bistvu osebno nobenga, ker ne rabm ničesar pozdravt ... ammm, mmmm, programe pomoči, mogoče, da bi blo mal več represije, am, ne vem ... mogoče ne tuk pomoč kot kontrola, pol pa neka pomoč, neka izobraževanja oziroma neke motivacija, psihološki prijemi, mogoče strokovno pogrešam, da ta društva, ki so dejansko ... ee ... mogoče bi mogla bit bol z nekimi strokovnimi

podkrepljenimi ljudje, ki bi tut iz tujine prišli, da jih prepričajo od tega ... do alternativnih načinov, nprimer da se izvaja na primer joga.

Tina: Ja, ne vem, če ne družga vsaj kakšno srečanje odvisnikov mogoče, ne vem, magar se kakšno učilnico rezervira za to pa se potem tam not dobivajo odvisniki.

Nik: Kakšno komuno.

Leon: V Novem mestu?

Nik: Ja, lahko bi mel kakšno komuno na Trški gori.

Jan: Hehe.

Leon: Hehehe, ja, komuna med cvičkom.

Jan: Najbolj se mi zdi, da manka bol kot te skupine, da manka ta ... ta neka pomoč tistim, ki se odvajajo nazaj u socializacijo, k poznam ene par ljudi, ki jih še zdej taku srečujem po cesti pa so še zdej tako zgubljeni, pa tku na pu not na pu vn.

Pija: Jst pogrešam pa že prej ... tam, kjer se problem odvisnosti pokaže, ne vem, pri mlajših otrocih pa v določenih delih Novega mesta, že tam pogrešam, da bi bli mogoče kakšni preventivni programi, ki bi se ukvarjali s prostočasnimi dejavnosti otrok, mogoče se mal dotaknil tut družinskega ozadja, drgač pa kar se tega tiče nek dnevni center za odvisnike, kjer bi lahko pač se družl in pridobival s tem tut strokovno pomoč.

Eva: Am ... ne vem, da bi se kako društvo ustanovilo izven zdravstvenega doma.

Nik: Sem reku, da se mi zdi zdravljene z metadonom slab program in zato pogrešam kakšen bul tak inovativen program, mogoče bul tak, ne vem, kot je komuna, k vem, da so uspešne, tako da kaj takega pogrešam.

Anja: Kaj pa pri teh programih, ki jih poznate? So ti programi primerni za pomoč mladim za reševanje odvisnost od drog? Se vam zdijo učinkoviti? Kaj se vam zdi moteče pri njih?

Pija: Sem že prej povedala, mogoče se mi zdi učinkovito samo to, da nima taku močnih stranskih efektov, kukr ma heroin in kokain, ampak vseeno jih pač ma ... jst mislm, da je to samo druga oblika zasvojenosti.

Jan: Poznam premau.

Leon: Ja težku, če pravte, da je en bivši odvisnik, pa da je dejansko tam, da je aktiven, to je ful dober, ne ... da je dejansko, da ljude, ki so bili u tem, da lahko govorijo o tem, ne pa da neki sociolologi pač.

Nik: Ja, ja, ja.

Leon: Teoretično znanje pač ni dost, ja.

Nik: Ja, ja, sami teoretiki.

Eva: (smeh) am ... ne vem mogoče me mot ... mogoče bi blo bolj, da bi blo kje izven tega zdravstvenega doma, ee, da se ne počutjo tako, kokr da so bolni, al pa tko, no, ja, ne vem, zdej težko rečt kej več, ker nisem dost slišala o tem, taku da ne bi znala povedat.

Nik: No, pri zdravljenju z metadonom ... pozitivno je verjetno to, kukr jst vem, je metadon bolj kot heroin, sam ta način se mi ne zdi primeren.

Anja: Kaj te mot?

Nik: Ja, mene osebno nč ne mot, samo kukr sem slišou pa prebrou, je ta program zelo neučinkovit oziroma da iz ene odvisnosti greš v drugo odvisnost. Dober je tu, da si v kontroliranem, da maš čiste igle, da prideš tam, da maš odmirjene doze, da greš po nekem sistemu, bistvenu bulš, sevda. Za LAS pa ne vem, kakšen ma program.

Anja: Katere preventivne programe v Novem mestu poznate?

Maja: Nobenga.

Tina: Ne poznam nobenih.

Nik: Preventivne? Preventivne poznam ... LAS, ZZV.

Pija: Ne poznam.

Eva: Am, za prou programe sploh še nisem slišala.

Leon: Ja, sej verjetno je del preventivnega programa je tut ta, ko si rekel (pogleda Jana), da po šolah hod. Ja, to je preventivni program, da pač svoje izkušnje govori.

Jan: (prikimava)

Anja: Ja, pa poznaš te programe?

Leon: Ne.

Jan: Ja, jst mislm, preventive je največ na Vašem kanalu (Novomeški TV kanal), tm majo razne te oddaje o srednješolcih pa o težavah z drogami pa spolnosti pa tku, no ... mislm, taku, no, banalno, ampak največ preventive je, mislm da v medijih, razen tu, da za dan ajca talajo kondome, kakšne take podobne bul udarne akcije za droge ne poznam.

Nik: Zdej razmišlam, če smo na gimnaziji sploh mel kdaj kej tazga, mogoče smo mel kakšn dan, ko smo mel une obvezne izbirne usebine pa so nam mogoče pršli kej o tem govort, sam da bi se zapomnu, ne.

Anja: Aha, pol se sploh ne spomniš, da ste mel karkoli o tem v srednji šoli in osnovni šoli? Delavnice, predavanja?

Nik: Ne, da bi se zapomnu, ne.

Leon: Jst tut ne vem, da smo mel kej, no, vidš, to pogrešamo.

Jan: (odkimava)

Pija: Ja, smo mel izobraževanja na podlagi tega, da so nam predstavljali posledice, učinke pa kako delujejo droge, v osnovni šoli in v srednji šoli.

Nik: Jst se tega ne spomnem.

Maja: Jst se slabu spomnem, ne vem ... vem, da je mel zmeri kdu kakšno seminarsko o drogah, pa da je pol predstavu sošolcem.

Anja: Kaj pa osnovna šola?

Maja: Ja, mislim, da je blo mal več v osnovni šoli, da so nas o drogah pa o teh stvareh poučil.

Eva: V srednji ne, mislim, mogoče da je kakšen profesor, razrednik, da je kdaj kej taku opozarjou, nam povedou, drgač pa več pa nismo mel, u osnovni šoli pa ne vem, se ne spomnem, hm, najbrš so nam tut v osnovni šoli kaj govoril, ne vem. Vem, da smo mel etiko, sej se ne spomnim, sam tam smo se sigurno kaj o tem pogovarjal.

Pija: Jst vem, da smo mel mi tega dost, tu vem, to smo mel ful ... kadarkoli je bla priložnost, smo mel tu.

Tina: Mi smo pa tut mel, vem da je na gimnazijo pršu nek odvisnik, sej tut po Novem mestu dost okul hot nek Toni Hočevnar, se mi zdi, tu poznam, pa, dobr, tut profesorji, ko so nam kej razlagal, vzgoja o tem, mislim, da smo mel eno uro o tem v osnovni šoli o drogah. Verjetno več pomen tu, da dobiš, eee, da ti en pove neko izkušnjo, ta k predava ... k nam je o svojih izkušnjah pa pač kako se je pozdravu, vem, da sem ga enkrat že na Grmu poslušala, v osnovni šoli pa mislim, da pol še enkrat na gimnaziji. Tako da mislim, da kr okul hot.

Anja: Jan, prej si omenjal preventivo v medijih. Pa se ti zdi to primeren način ali bi bilo dobro še kaj drugega?

Jan: Ja, kaj pa vem. Jst sem zmeri razmišljal še o tem, itak je skušnjava po moje pri vsakmu mladostniku, ko se razvija, pa ta družba pa tu, tku da, kar se tega tiče, ne vem no, če je tu, dvomim, da karkoli od te promocije pomaga. Vsak ma tu pr seb pa u seb proba, al ne.

Leon: Ja, jst se tud strinjam.

Nik: Ja, jst tut, ker če ti nekdo skos govori, je kvečjemu to lahko kontra efekt.

Anja: Kaj je pa z mediji?

Pija: Ja, se mi zdi dober, ker po eni strani zarad tega, ker starši, katerih otroci se drogirajo, spoznajo, kaj sploh to droga je, velik staršev si tega sploh ne predstavlja, pol si zatiskajo oči, mogoče na ta način vidjo tut posledice droge pri svojmu otroku in lažje potem odreagirajo, po drugi strani je pa javnost ozaveščena, kaj se dogaja na tem področju.

Maja: Ja, men se tut zdi dobr, na primer ... eee ... internet, ker ga mladi ful uporabljajo.

Eva: Mogoče bi blo tud dober, da bi kakšen forum odprl, pa tku, da se na kakšne zdravnike obrnejo.

Tina: Ja, u bistvu je dobr z mediji, sej se dost dobi takih člankov o drogah.

Nik: Hmmm, v medijih je potrebna, ker je potrebno dvigniti splošno zavest o tem, za mlade se mi zdi pa sorazmerno neučinkovita, ker mladi premau spremljajo medije oziroma je mogoče učinkovita v ciljenih medijih, torej tisti, ki jih mladi berejo, kar jih pa na Dolenjskem nimamo.

Anja: Kako bi pol izvajal preventivo?

Nik: Eee ... dobro, da bi bila preventiva tam, kjer se mladi zadržujejo, se pravi, direktno do njih pridt, se prav, če gledamo, dopoldne so največ v šoli, torej v šoli, letake, plakate, v sklopu kakšnih učnih ur rednih šolskih programov. To je ena zadeva, druga pa v popoldanskem času, kjer se zadržujejo, se prav to so lokali oziroma pač neke mladinske organizacije. DNŠ bi lahko velik bol aktivno vpletel v to pa LokalPatriot, Situlo.

Anja: Na kakšen način?

Nik: Ja, z sej težko drugač kot z neko prisotnostjo, se prav z nekim promocijskim materialom, z neko prisotnostjo na dogodkih, recimo, bi mel lahko, v petek je Kolektivc, ne vem, če bo mel LAS kakšno stojnico postavljeno.

Jan: Ampak, res.

Nik: Pa bo blo dost stojnic, lahko bi bla tud v sklopu Cvičkarije kakšna stojnica, bi jim dal sigurno zastonj, če bi hotl met. Ammm, s prisotnostjo ... amm, lahko bi mel kakšne večere, kakšne okrogle mize, mislm, so sicer slabo obiskane, ampak vseeno je prou, da so, da bi bli prisotni.

Anja: Kaj se vam preventiva (preventivne dejavnosti) zdi učinkovita? Se vas sploh dotakne?

Leon: Am, torej če neki slišm pa da ... ja, po moje, ja, kot grožnja in kot predstavitev negativnih stvari, sej po moje, zato sem tut jst bil bul ta poslušn in verjel.

Eva: Mene osebno se, samo ni rečeno, da se prime vseh, moreš pa, se mi zdi, da moreš pri tej preventivi na čustveno noto stopt.

Nik: Men se zdi premal učinkovita.

Pija: Ja, mislm, da so učinkovite, če se izbere pravi način, mislm, da za droge se more iskat bul tak posreden način, ne glih da mu greš razlagat posledice droge, ker zaradi posledic droge se oni drogerajo.

Tina: Mislim, da se ta preventiva dotakne, saj na primer, Toni, vem, da je dost doživeto pripovedovou, sej ne vem, itak, mislm, mlade težku prepričaš, da nekaj ne probajo, itak če je tem, če je človk, da je že mal zabredel, veš, da bo probal, mu tut preventiva ne pomaga, ful je odvisno od tebe, kako boš sprejel.

Maja: Mislm, da je odvisno od otrok, ampak jst mislm, da se večine ne dotakne, ker te družba potegne noter.

Anja: Kakšno mnenje imaš o preventivnih programih v Novem mestu? Se ti zdijo smiselni? Se ti zdijo prepričljivi? Se ti zdijo izvedljivi? So ti preventivni programi primerni za odvrčanja mladih od drog?

Nik: Spet ne poznam dobro, ker sem se premaukrat srečal z njimi, tu pomen, da ne vem kako učinkoviti oziroma da bi prodrli do mladih, niso ... program od LAS-a je verjetno zanimiv v tok, k ga vod bivši odvisnik in je zato bol prepričljiv, programov ZZV-ja ne poznam, sigurno so pa premau prodorni, al pa premau dostopni, al pa premau učinkoviti, ker jih še nisem slišou niti videl niti nč.

Eva: Jst mislm, da jih je premalo in da bi blo potrebno več informiranosti, no.

Leon: Mislm, da je nujen, no.

Nik: Ja, nujen je, no, samo, ja.

Jan: No, sigurno zveš določene stvari, ki jih drugače mogoče ne veš, al je tu, kuk nevarna je ta droga, kaj lahko dejansko povzroč, al pa kaku se med samo konzumacijo obnašat, ne vem, velik vode na primer.

Leon: Ja, al pa na pravi način, torej točno ta, če ta bivši odvisnik svoje izkušnje govori, pa govori, kako u bistvu dost na izi lahko na hitro zabredeš, se mi zdi dost dober primer.

Nik: Ja, ja, točno to, ja (prikimava), ja, men se zdi to sigurno nek bivši odvisnik, to je sigurno najbolša preventiva.

Anja: Kaj pa ostali?

Tina: Ne poznam.

Pija: (prikimava)

Eva: Ne vem, za mene so bli dobri te programi, samo za tiste, ki so zašli, pa ne, mogoče bi mogel bolj govort o družbi pa kako ... ee ... veš, ker ... u bistvu družba vpliva na to, da potem zabredejo, največkrat je družba kriva. Ta preventiva je do neke mere smislna, to je samo neka osnova, ne, pol bi se mogel pa še plus ... se bolj poglobit, kaj je v ozadju.

Anja: Kaj se ti zdi moteče pri njih?

Eva: Mot me mogoče, da potem tist, ki v to zabrede, se počut preveč drugačnega.

Anja: Aha, pol se vam zdijo predavanja bivšega odvisnika po srednjih šolah primeren način preventive?

Nik: Sem že reku, ja.

Leon: Ja.

Eva: Ja, ker bol še ... bol motivira druge, ker je že to, da ... ee ... skos mu bol verjamejo.

Maja: Ja, lastne izkušnje, to je dobr.

Jan: (prikimava)

Tina: Ja, se mi zdi, ja.

Pija: Ja, tu smo mi tut mel, tu smo mel na gimnaziji, tu se mi zdi u redu, tu se mi zdi tak dober stik, da tut odvisniki vidjo, kako zgleda bivši odvisnik, da je pač ena pot, ki jo lahko nardijo naprej, če majo dost moči.

Anja: Kako, koliko si poučen o preventivnih programih v Novem mestu?

Eva: Slabo.

Nik, Leon, Maja: Mal.

Tina: (prikimava)

Pija: Premalo.

Anja: Kje si izvedel za njih?

Nik: Ne vem, kaj jst vem.

Anja: Kako ste zadovoljni s programi pomoči in preventivnimi programi v Novem mestu?

Nik: Prešibki so!!!

Eva: Slabo, ker je preveč odvisnikov še zmeraj, mogoče je premal, ne vem, pristop najbrž ni primeren.

Tina: Ja, ne poznam, taku da ne morem ...

Leon: Ja, ja, taku, ja.

Jan: Težko, ker ne poznamo.

Maja: Ne poznam.

Anja: Katere aktivnosti, ki odvrtaajo mlade od drog, bi si želel v Novem mestu?

Leon: Ja, šport odvrtaa načeloma, šport, ja ... eeee ... kaj odvrtaa, ja, ne vem, no, mogoče te, ko jih jaz poznam in so bli na drogi so bli bul neki filozofi, te ljudje in da jim je bilo dejansko premal, predolgčas, tako da jih tut šport ni zanimau, ampak bi mogoče moglo bit neke filozofske razprave, kaj jst vem.

Nik: Ja, čim širši spekter aktivnosti, da jih čimveč pobereš, ja, mislm, taku, od športa do, ne vem, do vse sorte, do delavnic.

Tina: Ja, tko kot sem rekla, športne aktivnosti, pa tut, mogoče, da bi se mal več dogajalo pač v LokalPatriotu, mislm, sej majo organizirane kakšne ... Fotopab pa take zadeve, ampak mislm pač, da take zadeve lahko odvrnejo od drog, ne ... da niso tako na ulci, ampak da pridejo nekam.

Maja: Jst tut, več športa, ples, potem kkšni koncerti, delavnice, da bi pokazal, kako so nadarjeni, ko rišejo, ko slikajo.

Jan: Več zabavnih dogodkov, na katerih se promovira, mogoče, neka zdrava zabava.

Eva: Pa več delavnic, okroglih miz o škodljivosti, kaj ti prinaša, kako to vpliva na druge ljudi, ne vem, ko tam mečejo tiste igle po tleh.

Pija: Eeee ... ka pa vem, eee ... Ne vem, mogoče u te aktivnosti, da bi spadale tut ... eee ... soočenje mladih s tistimi, ki jemlejo drogo, al pa da bi bli v stiku s tistimi, k se drogirajo, da bi vidl točno, kaj droga pri njih nardi, kaj so vzroki, da bi na ta način pač bli bul informirani v neposrednem stiku, drgač pa ne vem, kakšne dejavnosti bi še dala, sej ... po moje je bul problem ne tuk te raznolikosti v dejavnosti, ampak bul te vzroke, da se išče, ne vem, zakaj se nekdu drogira, ker sigurno se ne drogira, ker ma 5 minut časa, ne.

Anja: Na kakšen način bi se pa vi lotili odvrčanja mladih od drog?

Maja: Ojej (smeh), ja, da bi pač čimveč dejavnosti, da bi mel več časa zasedenega, pa tu pa pač tku, da bi blo več stvari v mestu za počet, da bi bul izkoriščal športni park, pa kakšno gledališče.

Pija: Am, ne vem, jst bi zbrala neki, kar bi uključila tut druge člane družin, se prav starše, ammm, neki, kjer bi mladostnikom pokazal še druge načine preživljanja prostega časa pa mogoče se bol posredno dotaknil droge, ne tako neposredno.

Eva: Ja, glih tko kot je blo prej omenjeno, da bi kakšen bivši odvisnik jih nagovoru in taku.

Leon: Ja, eden je ta, da bivšega odvisnika pripeleš v šolo, drug je, da še vedno odvisnika prpeleš, verjetno (smeh), hm, potem mogoče tud obisk, ne vem, hm, ne, ne vem, mogoče, da je dost, daa nekdo, ki je ful strokovnjak, mogoče, da nekdo iz bolnice pač pove, kako sploh metadonske terapije potekajo pa take stvari, da dejansko, kako iz ene odvisnosti morš človeka navadt na drugo odvisnost, k je dost man agresivna, ne ... tako ne, da vidš, da ni čist tko enostavno to, hm.

Tina: Am, jst bi mogoče mlade s čim drugim zaposlila, mogoče, recimo v Novem mestu bi ble lahko bol organizirane kakšne športne aktivnosti, teh bi blo lahko več, nprimr kakšen organiziran tek, tega je premau v mestu.

Nik: Ja, mlade zaposlit, da bodo mel z drugi stvarmi dost posla.

Jan: Ja, pa mogoče pokazat, ja, mislm, sej seveda vsak od njih ma ... aaa, ma za uporabnika tut neko pozitivno plat, se prav, neko zadovolstvo, samu ta zadovolstvo, samu to zadovolstvo se na konc nakopič na neko bedo, na nek propad, pa mogoče, da jim pokazat tazga človeka oziroma to plat droge, se prav, kam te prpele, ne ... kaku odvisniki živijo v kakšnih razmerah, težkih težavah.

Nik: Ja, al pa, če maš ti, če maš dost nekih aktivnosti, nezga programa, v katerga se lahko mlad človek uključ, čeprav tak, ki je potencialen odvisnik, ga itak ne bo nič zanimalo.

Leon: Ja, se strinjam, ja.

Leon: Ja, vprašanje je, kolk lahko sploh vplivaš pri preventivnih aktivnostih.

Nik: Ja, ok, sam sigurno, če je ful nekih aktivnostih, nekih možnosti, pol mogoče pa nekdu ne bi zabredu.

Jan: Men se zdi tut tu, da je bolj kot neko opozarjanje pa neko ustrahovanje mladine v tem, zdrav način ... mislm, zanimiv pristop... tut ta, da na samih dogodkih, kjer se kakšne droge konzumirajo, da se tam mal več pozornosti posveti tem drogam, se prav, da majo neke stojnice, kjer lahko ti drogo testiraš, al je strupena al ni, vem, da na partijih si meu včas, stojnice, kjer si lahko ne vem odtrgal en košček pa dal v test ... ammm, do tega ... ne vem, da so talal brezplačno vodo pa tko naprej, pač tut neke take, take vrste akcij niso švoh.

Leon: Aha, čeprav jst še zmeri mislm, da je strah dost velik razlog, da ljudje ...

Anja: Aha, če jim pač pokažeš neke strani, pa da jih zastrašiš, da si pol ne bodo upal? To mislš al kaj?

Leon: Do neke mere greš, pol pa veš ... no, po moje je dost, ja, če pa je pa tuk časa vlečeš, da si potem, ko si že tok star, da lahko dost vplivaš na to, dost racionalno razmišlaš in se izogneš, ko si že čes uno mejo poburtetnikov oziroma nekega raziskovanja, ne. Jst mislm, da je strah ful dost, no, usaj tako vidm pri seb in recimo, mogoče potencial, kakršen sem, bi mogoče mel interes, te zanima, ampak maš prevelik strah, po drugi strani, kaj se ti lahko zgodi.

Anja: Kaj se ti zdi, da bi bilo najbolj pametno storiti glede tega problema v Novem mestu, ustanoviti nove programe, druge programe, se drugače lotiti obravnave, več informirati, več preventive?

Maja: Amm, mogoče to ... da bi kdo hodu predavat po šolah, da bi predstavlau programe, kakšna spletna stran, ammm, letake, no, brošure, kej taku, kej bul se medijsko usmerl, pač taku, da bi ljudje vedel v mestu, da so take ustanove, kamor se lahko zatečeš.

Eva: Prvo, kar je, je preventiva, drugo je mogoče ugotavljanje potreb, kaj sploh je uzadje, bol raziskat, se osredotočt na vsakega posameznika posebej, ne vem, en je v to zabredel zaradi problemov v družini, eden je zaradi družbe.

Leon: Ja, več teh preventivnih programov, več grozit, več programov pomoči, k vidm, da so ljudje še zmeri odvisni v Novem mestu, to pomen, da je premal programov, ki bi jih potegnili notr in jim pomagalo, bolj morjo represivni organi kurigirat, predvsem mislm, da bi moglo bit več preventive.

Pija: Jst mislm ... da bi pač povečal te preventivne skupine, pač dejansko skupine, kjer bi se posredno govorilo o drogah, kjer bi obravnaval še druge stvari, k se pol v končni fazi izkažejo, da so posledica jemanja drog.

Tina: Mogoče bi lahko LokalPatriot delal kej v tej smeri, lahko bi bli organizirani večeri tm, recimo zastonj pijačo dobiš in se osvešča ljudi pol o tem, ne vem, na primer na ta način.

Nik: Ja, ne vem, problem je tut v tem, če se noben od nas ne spomne skor nobenga preventivnega programa, pol to pomen, da al smo mi taki bukselni, al pa da jih ni ... tku da na tem delat.

Leon: Ja.

Jan: Ja, čeprav je res, da neke programe poznajo predvsem ljudje, ki so v nekih stiskah, noben od nas se ne ukvarja s tem nekim, mu tu ne pade u uč.

Anja: Aha, ali mislite, da je to napaka, da smo premalo informirani o teh preventivnih programih? Al se vi premalo zanimate?

Tina: Aaa, u bistvu se ne zanimam dost za tu, tut sama jih ne iščem, verjetnu pa tut do mene ne pridejo, tut tu je problem.

Eva: Am ... ja, jst mislm, da se sami premal zanimamo po eni strani, po eni strani mislm, sej sem si sama kriva, sej mam net pa bi pogledala lahko, ampak nimam interesa, ker vem, da ne bom zabredla. Po drug stran pa je tut dober, da kljub temu, da se ne zanimamo, da še zmeri, da še maš tu. Taku da je premal informiranosti.

Maja: Po moje kar oboje, mene ni zanimalo, ker nisem mela težav z drogo, je pa tut tu, da noben ne govori o tem, mislm, da bi lahko bol informiral.

Leon: Po moje nas ne zanima, ker se nas tuk direktno ne tiče.

Nik: Ja, samo ne zanima tu nobenga, ne ... razen une, tiste ta pridne tri sošolke, ki so v prvi vrsti, une vse zanima, kar je tazga nujnega. (smeh)

Leon: To je ena stvar, al pa tist, k je tuk daleč, da ve, da se neki na tem dogaja.

Pija: Jst pa mislm, da sem premal informirana, k o drogi se kar precej zanimam. (smeh)

Anja: Koliko si poučen o drogah in njihovih učinkih, posledicah ter nevarnosti uporabe?

Eva: Ja, ee, ja, po moje da sem poučena dost, sem tolk, koker sem slišala od vrsnikov, tko da ne vem, približno vem, vem, da so nevarne.

Nik: Dober.

Jan: Ma ... ja.

Pija: (prikimava)

Maja: Recimo, da dost.

Leon: Hmmm, mislm, da ne.

Tina: Ja, mislim da kar dovolj vem o tem. Toliko pač, da me ni nikoli zamikalo, da bi probala.

Anja: Kje ste dobili največ informacij o drogah in njihovih učinkih, posledicah ter nevarnostih uporabe?

Jan: Ja, od konzumentov največ zveš ... v družbi oziroma od ljudi, ki so probal.

Leon: Aha ... ja, al pa ko direkt vidš, ko direkt vidš in si ustvariš svoje mnenje, ponavad vidš pa tiste, ki so dost na dnu in zarad tega dost taku mnenje ustvarš, dost taku dost močnu v negativnem smislu.

Maja: Po televiziji pa med sošolci, če smo se kej pogovarjal, večinoma se mi zdi, da televizija pa družba.

Jan: Iz izkušnje ja, ampak ne trdih drog.

Pija: Mmm ... v rozasti stavbi v Ljubljani.

Anja: Kje?

Pija: Tam pri železniški postaji v Mostah, hm, sej ne vem, kako se sploh reče tisti stavbi, to je tam, kjer se odvisniki zdravjo.

Anja: Ostali?

Tina: Prek predavanj, to ko sem rekla, da smo mel o osnovni šoli, pa sej se dost zve v kakšnih člankih, v revijah, na internetu tku.

Nik: Ne vem, nimam pojma.

Eva: Am, ne vem, po internetu pa televizija, pač od medijev, pa tut mogoče taku od vrstnikov, ko smo se kej pogovarjal.

Anja: Menite, da bi bilo bolje, da bi bili bolj informirani, že v šoli dobili več informacij o tem?

Eva: Ja, mislm, da bi blo bolj, ne vem, po moje je blo te preventive še man na Grmu, na primer, ker če primerjam našo šolo pa Grm, kuk so oni že kadil. Ja, dober bi blo, ker, lej, mene je držalo že do ne vem kdaj, do konc srednje šole, da nisem pila sploh nč, ker so mi to ucepl v glavo v osnovni šoli, da to ni dober in da ... ja, tako, da je pomagalo.

Tina: Ne vem, jst sem z Grma in mislm, da sem jih mela dost, da sem jih dost dobila v osnovni šoli, eeee, sam nikol ni preveč.

Nik: Sem že povedal svoje o tem.

Maja: Po moje da je kar dober, da že v osnovni šoli začnejo, da pač taku postopoma, v osnovni in srednji šoli.

Pija: Men se zdi, da smo mel mi tega dost, taku da usak ve, kakšne so posledice.

Leon: Po drugi strani jst mislm ta zdravljenja, te centri za pomoč, in tako naprej ... ful zanimivo, če ti veš, tega da je tega ful, da bi jih bilo ogromno, potem maš tut vedno v glavi en bekap, sej če zabredem, mam pa še zmeri te centre, ki mi pomagajo, mogoče tut ni taku spet, maš spet neko varovalko, kuk če pa ne bi blo nič, al bi pa bil samo en.

Jan: Mogoče tle še to, da ni zmeri vse o tem, da probaš ti mladostnika prestraš, da on ne sme drogo vzeti, bul po moje je smislnu starše prpravit tu, kako z otrokom v teh letih krmart, ne. Se prav, on bo, potencial je, ne vem, 50 postov, da bo probou drogo in da starše prpravš na tu, da oni znajo pol otroka vodt, mu pomagat, ga probat spravit na neko dobro pot.

Leon: In obratno, torej center za pomoč staršem odvisnikov.

Jan: Tako, ja.

Leon: Ker mislim, da je tle ključen, da se še bližni vključjo.

Anja: In takega programa ne poznate v Novem mestu?

Jan: Ne.

Leon: Ne, tut ne vem, če te programi, no, sej možno, da to valda da majo, sam po moje to ni tako aktivno, vsaj slišou nistem.

Nik: Samo informiranost je, po moje ... kar dost bulš no, vsaj zdej sem se spomniu, od Nine sestrična je bla neka odvisnica in je bla potem v Lublani v Zaloški, veš, tm, k je tista rdeča bajta, k je center za zdravljenje odvisnikov in je ona hodila k njej na obisk, ker je študirala v Lublani in so jo žlahta, dej boš ti k nej hodila na obisk med tednom, da ne bo sama tam, in vem, da zmeri, ko je nazaj pršla, je rekla, jo, ej, v življenju ne morem pomisl na to, da bi vzela drogo, ko vidm un folk tam noter pa v kakšnih stiskah so pa.

Leon: To kar sem prej rekel, dejansko tisti, kateri so zdravi, so že ozdravljeni, pa tisti, kateri se še vedno, definitivno če nekoga poznaš, veš, kaku je tu.

Jan: Ful je pa tut problem, ne, ker vsak soudeleženc v odvisnikovem življenju ponavad zmer zelu trpi in ko je odvisnik čist na dnu, mu ponavad noben noče pomagat, zato ko majo vsi povn klinac, ker jih skus samo zajebava, skus krade, skus samu izkorišča, verjetno je pol še tu, da pol na konc čist sam ostaneš, vsi odpovejo.

Nik: Ja, sej moja kolegica je umes tut rekla, da ne bo več hodila k sestrični, da jo ma dost, da jo samo izsiljuje.

Anja: Ali meniš, da bi morala občina narediti več za informiranost mladih o drogah?

Pija: (tišina) Informiranost ne tuk ... ampak tu, da, ee, mogoče, da se bul dela na teh preventivnih programih.

Maja: Aaa, mogoče da bi se bul povezal z ustanovami, pa da bi skupi nardil nov program za mlade, da bi gdu predaval, če bi mladi vedel za programe, bi se tut sam odzival, zdej sploh ne vejo, kam bi se zatekel.

Nik: Ja, seveda, z informiranjem ... eee, lahko bi občina organizirala kakšne dogodke ala našega tipa Parkliga pa bi biu nek tak dogodek, na primer, s športom proti drogi recimo, ne ... pa bi bli turnirji v vseh športih možnih, ne bi blo nobenih prijavnin, občina bi častila prijavnino oziroma ekipe bi se zastonj prijavile, ker bi občina financirala te stvari, se prav, da bi občina financirala neke aktivnosti, preko katerih bi se promoviralo ta boj proti drogi.

Eva: Ja ... mogoče glih to, da bi na šole, ne vem, da bi na šole pršli kakšni bivši zasvojenci al pa tut zdejšni pa bi razlagal, kako jim je. To se mi zdi, da najbolj vpliva, taku da najbolj, da direkt, da prou vidš, kakšen je, al pa ne vem, da tisti, ki so šele začel pač s temi drogami eksperimentirat, da bi

jih poslal za en dan z nekom, ki je zares že res pravi odvisnik, da bi vidu, kakšno življenje ma in se potem mogoče premislu.

Jan: Ja, ker tega sigurno ni nikol preveč, ampak če bi o tem trobl vsak dan 5 ur, pa še ne bi blo, po moje, še zmeri preveč.

Eva: Na čustveno, na čustveno noto moraš zaigrat.

Tina: Ja, ker sploh ne poznam te programe. Mogoče, ne vem, kaj, sej, verjeten izhaja kakšna revija, ne vem, da bi mogoče prek kakšne novomeške revije kaj izdal, sej, mislm, Park je, ne?

Nik: Ja.

Tina: No, tko, da bi mogoče tam osveščal o teh dogodkih, ki bi odvrčal od drog in o učinkih drog.

Leon: Ja, se strinjam, ja, hmmm ... več oglasnega prostora nament temu, v kakšnih časopisih za mlade si izborit ... verjetno bi blo to dobr, pol tud podpret društva, finančno namenit neka sredstva, pol organizirat al pa podpret kakšne ivente, ki so na to tematiko oziroma z namenom te tematike športa, ja govort, mogoče, predvsem več o tem.

Anja: Na kakšen način bi si pa želeli to informiranost?

Nik: Ja ... ne vem, zakaj se pa o tem pri biologiji ne učiš v srednji šoli, če bi blo to zmeri vprašanje v testu, bi si vsak prebral pa nauču tisto temo.

Leon: Ja, se strinjam, mogoče bi to moglo bit del učnega programa obveznega.

Nik: Ja, sej, če bi učiteljca rekla, o odvisnosti bo sigurno neki u testu, bi si usak prebrou pa nauču, ja, ker ko smo mel obvezne izbirne vsebine, sej veš, kaj smo delal, tam smo uzad afneguncal (smeh).

Anja: OK, če bi vi mogel rešet problem drog, kaj bi naredil?

Eva: Jst mislm, da bi blo dober, da bi po radiu, da bi kaj več o tem, da bi mel prou kakšen intervju mogoče s kakšnim bivšim odvisnikom, potem po televiziji isto kej na to temo, pač mogoče, da bi več vedel, kaj, kakšne učinke majo razne droge, mogoče velik mladih gre v to, ker sploh ne vejo, kaj je to.

Nik: Jst bi dal v srednjo šolo droge in odvisnost v učni načrt.

Leon: Ne vem, jst bi tistu, tistu še nisem slišal, da so dajal na partijih dejansko probavat, torej kontrolirano uživanje drog mogoče.

Jan: Tu je zmeri vprašanje, al je bulš, da daš otroku mladostniku v prisotnosti staršev kot starš možnost, da proba drogo, ne vem, kanabis karkol, al je to način pa da si zraven pa da pol ga uprašáš, kaj je dobru, uuu, pa da on vid pa da je on miren, al ne vem, al je bulš, da si mal zakrivaš oči en pred drugim, to je dost odvisno, kolk si ti z otrokom, kolk si zaupata, kolk si iskren en do družga.

Leon: Ja, samo po drugi strani, če maš neko kontrolirano, ne vem.

Jan: Spet je taku, ogromno je različnih interesnih skupin odvisnikov, pač različna droga, ne, oziroma neka družba, situacija, te pripelje do različne droge, ne vem, da omladinci velik pač kanabis uporabljajo, to je zgolj zarad nekih smejalnih učinkov, ne ... spet zabave v diskutekah, je spet čist druga droga, jst mislm, da je za vsako to skupino potreben čist drug prestop, čist drugo, čist drugačen način preventive in ukrepanja in use, taku da neko splošno o tem, kako bi jst ozaveščal oziroma pomagal takim ljudem, je skor preširoko.

Leon: Čeprou po moje tut to, ko so učasih grozil, če začneš z nekimi mehкими drogami, pol je ful velka vrjetnost, da prideš na trde in ne vem kaj ... po moje to sploh ni res, to je bil nateg, k si ga je marsikdo prijel in pol ni probal, ker se je prestrašil, tako da je res vprašanje in tudi ta kvalifikacija res, kaj je kaj ni nevarno, da škod ... tu je ... ee ... medtem po drugi strani pa družba podpira neke kreativne ljudi na poseben način, neke umetnike, k usi vemo, kako je taku, da to je tako dvorezno, rabjo u bistvu, ja ... se strinjamo usi, da to je škodljivo za družbo, sam po eni strani pa more bit neki negativnega.

Jan: Pa tut z nekimi takimi represivnimi ukrepi, ne vem, da bi enkrat na teden mogel naredit test za droge, ampak po drugi strani je pa res, da obstaja človk, ki bo to naredu in bo pa reku, ja, pa kaj, pa kva ... ja, kaj pa je, mislm, to je čist osebnost človeka, ki determinira, kako se bo razvijal, sigurno je dober ukrep to, da ima policija po novem te merilnike za THC, da med vožno zenico meri, ampak premau, to je premau represivno, da bi ljudje nehal kadit.

Leon: Tut represija ni nujno, da je dost, da bi ljudje nehal, ja, mislm, v prometu, ja, s tem ko škodš drugim, medtem ko nasproti, da sam seb, da škoduješ sam, pa ni dost.

Jan: Če ustanova, kot je šola, da bi ona mela, na primer, enkrat na mesec pregled vseh, sam zdej, al je to pozitivna stvar al je to negativna, pol tiste, ki so že v to zabredel, pol še bol odrineš, se prav če jih diskriminiraš, če rečeš, vi ste vsi zadrogiranci, vozi, ne smeš pridet v šolo 1 mesec, s tem nisi nč naredu.

Nik: Ne, ja.

Leon: Ja, u bistvu, šola bi mogla bit v povezavi z nekimi drugimi programi, tu je pa res, tu u bistvu ni tako slabo, ker v družbi zmeri pride do nekih tekmovanja in potem, ja, se strinjam, enim je dost velik razlog, da šola, potem takoj povezava starši, povezava, ne vem, kaj je pa res, da eni so pa pač primeri, ko nimajo urejenih družinskih razmer. Drugi primer je, so pa te, ki imajo družinske razmeri urejene in imajo preveč vsega na voljo oziroma jim pustijo vse, tle bi pa mogoče to vplivalo, da dela šola neke preglede. Sej podobno je tud v službi, sej v Krki so tud uvedel za THC.

Anja: OK, pomislite na koga, ki ga poznate in je imel izkušnje z drogo, pa tisti, ki so se udeležil teh programov pomoči v Novem mestu, kakšno majo oni mnenje o teh programih?

Eva: Am, ne nobenga, mislm, da bi prou zabredu, ne, to ne.

Nik: Ja, ne vem, jst poznam samo to od Nine sestrično, ki je bila v Ljubljani v tem centru in če je bla tam notri, je bila prostovoljno, tako da verjetno ji je to pomagalo.

Pija: Poznam velik, k majo izkušenj z drogo, samo osebno ne poznam samo tako te fante, ki so s Slavke pa hodjo tm po metadon ... sem sam slišala.

Tina: Jst poznam enga, samo enga ... sem slišala, da je bil v komuni v Trstu in nč več.

Maja: Ne poznam.

Leon: Ja, ne vem, to je čist odvisno od tega, kakšen je program, ja, ne vem, jst sem z eno plezal skupi, ki je bla v Lizboni na zdravljenju v komuni en let od horsa, pa za uno ne bi nikol reku, da je bila na drogi, ozdravljena je čist delovala, ne bi nikol reku, da je bla prej odvisnica, čeprou pol, čez en cajt, je pa ratala odvisna od plezanja totalno, prou iz ene skrajnosti v drugo te ozdravjo.

Jan: Tu je tut odvisno. Odvisnosti se razlikujejo, se prav odvisnost od heroina, od, ne vem, kaj še obstaja, odvisnost od ekstazija, kokaina, najbrž je vsazga treba drugač reševat. Ne vem, jst sem mel enga kolega, ki je bil na heroinu, sam ne vem, če se je pozdravu, najbrž je zdej v kakšni komuni, samo on je tipičen primer človeka, ki je bil že v osnovni šoli, si lahko vedu, da bo krenu.

Leon: Sej, vprašanje, če niso vsi, da je neizbežno, ena stvar al pa druga stvar.

Jan: Ja, v razvoju, al karakter, se bo tako zgodilo, al neki.

Anja: Aha, pol mislite, da tut preventiva v takem primeru ne pomaga?

Leon: Jst mislm, da ne! Je pa res, da je treba ločit, ne, če zdej tretiramo trde droge, kot se tretira recimo kokain, potem je to, da politiki in vsi jemlejo, je mal problem, ne.

Jan: Ja, težko je rečt, kaj je odvisnost od kokaina.

Leon: Ja, po moje je odvisnost od kokaina ta, ta tvoja utrujenost, k te ljudje, ki so dejansko v politiki pa to, uni itak ko so na 100 % skus pa po 4 ure na dan spijo in pač preživijo, valda, in odvisnost je za njih ta, da ne morjo potem delat 100 % skos.

Jan: Odvisnost od heroina je najbrž velik hujša kukr neka ...

Anja: Ok.

Anja: Kaj je sploh razlog, da zabredejo?

Tina: Mislm, da sama družba, ki te potegne, da probaš, ne vem, jst si predstavljam, da če ti kej ne uspe, da si postavš kakšne cilje pa da ti kej ne uspe, pa pol ne vidš družga izhoda.

Pija: Družina, to je glavni razlog.

Maja: Ja, težave v družini, da se starši premal ukvarjajo z otroci, premal obšolskih dejavnosti, da majo preveč časa, ee, družba, da zabredejo v napačno družbo, tku no.

Nik: Dolgcajt ti more bit.

Jan: Ja, ampak to mora met v seb, tu more bit.

Leon: Ma ne, ne sam dolgcajt, tu more bit neki več, če ti je dolgčas, se ga napiješ, medtem ko to je samodestruktivna zadeva, ko veš, da gre use sam še dol, da nimaš več izhoda, da en izhod je totalno kontra, druga samomor, tretja pač, da uživaš drogo, tko da je res tuki vprašanje, kam tega človeka usmerit kontra od tega, ne. Zarad tega pomoje tut ni velik teh programov.

Jan: Obstajat morjo odvisniki zarad ravnotežja, če bi bli vsi samo pridni in dobri, bi že med pridnimi ratal eni, k so za en k*** pridni pa eni, k so res pridni, tako je to, maš ljudi, ki normalno živijo in ljudi, ki nenormalno živijo, morjo obstajat odvisniki.

Nik: Ja, sej to je res tako.

Eva: Po moje more met kakšne probleme, ki jim u bistvu skuša ubežat s tem.

Anja: Kaj bi pa naredili, če bi vaš kolega zabredel?

Jan: Nič.

Pija: Hm ... pelala sem jo na zdravljenje.

Maja: Am, ja, po moje bi se sam kej pozanimala, kej je tu kej v mestu, bi šla kej na internet, al pa probala bi izbrskat informacije, če kej pa kje tu kej v mestu obstaja.

Eva: Ja, probala bi mu pomagat, najprej bi se pozanimala, kdo se s tem ukvarja, pa pol bi mu pa predlagala, ne, da če ... naj se obrne na kakšno od njih

Leon: Ja, odvisno, kaj bi naredu, če mu ne škod, pol ne bi nč.

Anja: Ja, pozitivno sigurno ne vpliva na njega?

Leon: Ma, ne, če negativno vpliva na njega.

Nik: Ja, tu je ful, tu je ful zanimivo vprašanje, ja, na primer, veš za nekoga, da je na kokaini.

Anja: Ja, no, kaj bi naredil?

Nik: Nič.

Jan: Ja, mislim, na kokaini, kokain je urbana droga, to ni, kokain je taka druga, mislm, veš, tistu k smo že prej govoril pri kokainu, politika pa to.

Anja: Kaj pa, če bi bil vaš kolega na heroinu?

Leon: Ja, valda, ja, na začetku mu valda svetuješ oziroma samo ponavad, preden pride na heroin, se že odmakne, po moje dost od tega in gre v nek krog, kjer so ...

Nik: Ja, med heroinom pa travo je še ful nekih stvari umes.

Leon: Ja, ful, ja.

Jan: Ja, samo taki ljude, če jim rečeš, dej, stari, dej nehi, ne vem, to se jim zdi smešno, pač so priložnostne droge, to je problem, kokain, ne moreš ga skus konzumerat, ne, kokain ponavad konzumirajo ljudje, k jim je to droga za zabavo, ne za odvisnost.

Anja: Ja, no, kaj pa kakšne druge droge, kako bi se odločil, kdaj boš ti tega človeka pripeljala do pomoči?

Jan: Ja, odvisno, ne, če maš ti nezga človeka, s katerim se kaperata že cel cajt, tut medtem ko je on že na heroinu, veš, težko se boš sploh družu s človekom, ki je na heroinu, ker te on ne bo ... poklicou te bo, če bo rabu dnar.

Anja: Pol bi kolega pustili, ko bi zabredel?

Jan: Ja, lej, ponudš mu, sam ...

Anja: Ja, kaj bi naredili? Bi jih pelali do programov pomoči, bi mu predlagal komuno, bi mu povedal slabe strani drog, na kakšen način bi se lotil?

Leon: Ja, ne vem, poveš mu pač svoje mnenje, od njega je pa odvisno, če ga bo upošteval.

Tina: Mislm, da sam težku pomagaš, no mislm, sej, tut če hočeš pomagat, se vrjetnu zapre vase pa tku, ne, taku, da ne vem, če je fejest zabredu, je najboš, ja, da gre v komuno. Ne vem tut, če bi svetovala, ne vem, kolk ma to vpliva, kolk se sploh to prime.

Leon: Ja ... mislm, prsilt ga ne moreš, da gre v komuno, da mu uni tam perejo možgane, ker komuna je za zdravljenje za tiste, ki se odločjo.

Nik: Ne vem, jst bi ga dal delat na kmetijo, naj tam v štali kida pa bo prec nehau mislt na fiksanje. (smeh)

Jan: Tu je problem. Najprej mora imeti sam željo, da neha, sej ponavad jo majo, no, večina teh odvisnikov od heroina, po moje, ima željo it vn iz tega.

Leon: Po moje ... dva tipa ljudi je, ne, eni, ko vemo ... vsi vemo, da je ful veliko tveganje, da je ful nevarno, da lahko ful zabredeš, in smo tisti, ki si ne upamo čez to mejo, čeprou bi bli tut radi mogoče kdaj zadeti, če je tko, kot pravjo uni, kaj ti dogaja. Maš pa druge, ki si upajo, pa itak ne razmišljajo, rečejo, bomo pol že to reševal. Pa tut ja ... je, dost je povezava s placu, z ljudmi, mogoče tut če sam probajo, ne pomen, da bojo zabredel. Morjo v tem krogu ustati, vsaj na začetku, da te nekdo vleče not, da te drži skos, tko da jst mislim, da so ljude, ki so že nagnjeni k temu pa tut ne vem, če je še kakšna umesna faza, ne vem, če je umesna faza, tako kot je Nik reku med travo pa horsem, možno, da tut ni.

Anja: Kakšno se vam pa zdi stanje s prepovedanimi drogami v Novem mestu?

Tina: Ja, kukr jst slišm, je tega kar precej v Novem mestu, tku da mislm, sej ne vidm tuk okol, sam, ko se pogovarjamo, je pa dost tega.

Pija: Men se zdi, da je tega ful.

Maja: Ja, ja.

Eva: Ja, jst mislm, da je kar dost, sam je tako bol prikrito očem.

Leon: Mislm, da Novo mesto še ni problematično.

Nik: Ni, ne.

Jan: Ni.

Nik: Čeprau zdej baje na Slauki.

Leon: Ja, ja, Slauka je raj, ja, drugač pa Slauka, sej veš, kaj pa kuk jih je.

Nik: Ja, ne vem.

Leon: Ja, pol Slavke je, pa usi neki dilajo.

Nik: Jst sem pa tut pol slišal, da tam so vsi, da je tu tm res ratal, čist oreng.

Leon: Ja, sej, moja sestra u bolnci dela pa je rekla, da na metadonu, tam jih je tuk, ej.

Jan: Ja, sej jst hodm po ulci pa vidm ljudi, k so pošpikani k opice, Miha ... več, kakšen je, sej ma čist hrasto čez celo roko.

Nik: Šit.

Jan: Ja, vidš, ne, pa jst vem, da je Miha na drogi, pa vrjeten to še kdo drug vid, pa dej pejt do človeka pa mu reč, lej, če si za, lahku zdle nehaš, pomagal ti bomo.

Anja: Kaj, kdo ... kaj ti, da bi šel do njega?

Jan: Ne, pač neke institucije.

Anja: Aha, pol mislš, da bi člani teh institucij hodil po cesti in če bi jih vidl, da jih oni »povlečejo« na zdravljenje?

Jan: Ja, ne vem, čigav je tu sploh interes? Je to interes države? Je tu interes družbe? Je tu interes posameznika?

Leon: Ja, sej, tu je dobru uprašanje? Po moje vsaj na državni ravni, mogoče če spremlaš mal te psihologe pa te, dejansko rabš neke ljudi, ki so na drugi strani, zarad tega, da majo ljudje nek strah.

Nik: Po moje more bit to državni interes, tako kot je državni interes, da ti ne vozš prehitro.

Leon: Ja.

Jan: Ja, tak človk pa, kaj, edin, kar kušta državo, je zdravstvo.

Leon: Državo kušta zdravstvo, kot sam je neučinkovit, to je tud neka cena za državo pa plus tega je, ja, to je to, škod pa še marginalnost.

Anja: OK, zdej smo prišli do konca, vsem se lepo zahvaljujem, ker ste si uzeli čas in mi s tem pomagali pri moji diplomski nalogi.

Priloga B: Kodiran prepis fokusne skupine

POJMI	CITATI
PROGRAMI POMOČI	
Nepoznavanje programov pomoči	<p>Maja: Hm, ne poznam.</p> <p>Tina: Za samo Novo mesto ne poznam nobeno.</p> <p>Leon: Ne vem, nimam pojma, za UP sem slišou, sam, je sploh v Novem mestu?</p> <p>Maja: Hm, ne poznam.</p>
Poznavanje zdravstvenega doma	<p>Pija: Ja, ustanova, ki nudi neposredno pomoč, je zdravstveni dom, pač s tisto svojo sekcijo metadona, drgač da bi mel pa prou neko tako socialno pomoč v Novem mestu, pa ne poznam.</p> <p>Nik: Ja to tut jst poznam (ZD).</p> <p>Eva: Jst mislim, da zdravstveni dom tu je use kar vem, najbrž jih je še več, sam ... ne poznam.</p>
Poznavanje napačnih programov	<p>Jan: Žarek, hm, ne vem, če je u mestu, je? UP ... ne vem kaj so še.</p>
Poznavanje LAS-a	<p>Nik: Las, hm, samo Las poznam.</p> <p>Jan: Jst edino, kar poznam od tega, je en dečko iz Črnomla, k je tud sam bivši odvisnik in ma ful tega, nekih nastopov po srednih šolah, pa po televiziji.</p>
Nezadovoljstvo s programi pomoči	<p>Nik: No pri zdravljenju z metadonom ... pozitivno je verjetno to, kukr jst vem, je metadon bolj kot heroin, sam ta način se mi ne zdi primeren.</p> <p>Pija: Ja, ta metadonski, to je zelo slab program, mot me, da podpira odvisnost od droge na drug način, mot me to, da tist, k se drogera pa nima svoje volje, ga bo zdravstvena ustanova pahlna v ta program. Ne bodo ga niti spraševal, ker je pač to kot neka obligacija pa hkrati pa s tem tut ubistvu rit odnaša vsem, ki se drogirajo, ker na ta način lahko dobijo lahko drogo.</p> <p>Pija: Sem že prej povedala, mogoče se mi zdi učinkovito samo to, da nima taku močnih stranskih efektov, kukr ma heroin in kokain, ampak vseeno jih pač ma ... jst mislm,</p>

	<p>da je to samo druga oblika zasvojenosti.</p> <p>Nik: Se strinjam. Men se zdi tule zdravljenje z metadonom zelo slabo, ne primerno.</p> <p>Eva: Am ... ne vem mogoče me mot ... mogoče bi blo boljš, da bi blo kje izven tega zdravstvenega doma, ee, da se ne počutjo tako, kokr da so bolni, al pa tko, no, ja, ne vem, zdej težko rečt kej več, ker nisem dost slišala o tem, taku da ne bi znala povedat.</p> <p>Nik: Prešibki so!!!</p> <p>Nik: Ja, mene osebno nč ne mot, samo kukr sem slišou pa prebrou, je ta program zelo neučinkovit oziroma da iz ene odvisnosti greš v drugo odvisnost ...</p> <p>Eva: Slabo, ker je preveč odvisnikov še zmeraj, mogoče je premal, ne vem, pristop najbrž ni primeren.</p> <p>Leon: ... k vidm, da so ljudje še zmeri odvisni v Novem mestu, to pomen, da je premal programov, ki bi jih potegnilo notr in jim pomagalo, bolj morjo represivni organi kurigirat, predvsem mislm, da bi moglo bit več preventive.</p>
Zadovoljstvo z metadonsko terapijo	<p>Nik: Dober je tu, da si v kontroliranem, da maš čiste igle, da prideš tam, da maš odmirjene doze, da greš po nekem sistemu, bistvenu bulš, sevda.</p> <p>Pija: Sem že prej povedala, mogoče se mi zdi učinkovito samo to, da nima taku močnih stranskih efektov, kukr ma heroin in kokain ...</p> <p>Nik: No, pri zdravljenju z metadonom ... pozitivno je verjetno to, kukr jst vem, je metadon boljš kot heroin, sam ta način se mi ne zdi primeren.</p>
Zadovoljstvo z LAS-om	<p>Nik: LAS je bil neki cajta, men se zdi, ful aktiven, no, usaj k nm na DNŠ so nosil neke zloženke.</p> <p>Jan: Jst edino, kar poznam od tega, je en dečko iz Črnomla, k je tud sam bivši odvisnik in ma ful tega, nekih nastopov po srednih šolah, pa po televiziji.</p>
Pomanjkanje programov pomoči	<p>Jan: Ja, če ne poznamo, kateri sploh so, jst mislm, da ne.</p> <p>Leon: Verjetno ne.</p>

	<p>Nik: Ne, ni jih dost.</p> <p>Pija: Ne.</p> <p>Maja: Ne, ker tut če so, niso neki znani, tako da jih ni dost.</p>
Slaba poučenost o programih	<p>Eva: Ja, jst sigurno nisem dost dober poučena o teh programih.</p> <p>Jan: Ne, sej vidš, da ne.</p> <p>Leon: Definitivno ne.</p> <p>Nik, Maja: (odkimavata)</p> <p>Tina: Ja, vem, kako zgledajo drugje, novomeške programe pa ne poznam, sam drugač pa vem, kaku hočjo drugje te odvisnike pozdravt.</p> <p>Pija: Ja, kr no, saj kar se droge tiče, no, se mi zdi, čeprav več al man, kar sem mela z drogo opravka, sem mela v Lublani, ampak vseenu bi se mi zdelu, da bi lahko več poznala v Novem mestu.</p>
Informiranost o programih prek medijev	<p>Jan: Jst za unedva vem tako iz medijev.</p> <p>Leon: Ja, mediji, ja.</p> <p>Eva: Am, pa mislm, da sem nekje slišala, no, ne vem točno kje.</p> <p>Nik: Jst sem na DNŠ-ju. Ja, mislm, tam so ble zloženke neke pa sem vzel in prebral.</p>
Informiranost o programih z lastno udeležbo	<p>Pija: Tam sem bla, šla sem z nekom, ki je potreboval metadon.</p>
Pogrešajo:	
<ul style="list-style-type: none"> društva 	<p>Eva: Am ... ne vem, da bi se kako društvo ustanovilo izven zdravstvenega doma.</p>
<ul style="list-style-type: none"> pomoč pri vključitvi nazaj v življenje 	<p>Jan: Najbolj se mi zdi, da manka bol kot te skupine, da manka ta ... ta neka pomoč tistim, ki se odvajajo nazaj u socializacijo, k poznam ene par ljudi, ki jih še zdej taku srečujem po cesti pa so še zdej tako zgubljeni, pa tku na pu not na pu vn.</p>
<ul style="list-style-type: none"> komuno 	<p>Nik: Sem reku, da se mi zdi zdravljene z metadonom slab program in zato pogrešam kakšen bul tak inovativen</p>

	program, mogoče bul tak, ne vem, kot je komuna, k vem, da so uspešne, tako da kaj takega pogrešam.
• srečanja odvisnikov	Tina: Ja, ne vem, če ne družga vsaj kakšno srečanje odvisnikov mogoče, ne vem, magar se kakšno učilnico rezervira za to pa se potem tam not dobivajo odvisniki.
• druge programe	Leon: ... ammm, mmmm, programe pomoči, mogoče, da bi blo mal več represije, am, ne vem ... mogoče ne tuk pomoč kot kontrola, pol pa neka pomoč, neka izobraževanja oziroma neke motivacija, psihološki prijemi, mogoče strokovno pogrešam, da ta društva, ki so dejansko ... ee ... mogoče bi mogla bit bol z nekimi strokovnimi podkrepljenimi ljudje, ki bi tut iz tujine prišli, da jih prepričajo od tega ... do alternativnih načinov, nprimer da se izvaja na primer joga.
PREVENTIVNI PROGRAM	
Nepoznavanje preventivnih programov	Maja: Nobenga. Tina: Ne poznam nobenih. Pija: Ne poznam. Eva: Am, za prou programe sploh še nisem slišala. Leon: Ne. Jan: (prikimava)
Poznavanje LAS-a in ZZV	Nik: Preventivne poznam ... LAS, ZZV.
Dobro mnenje o LAS-u	Nik: Spet ne poznam dobro, ker sem se premaukrat srečal z njimi, tu pomen, da ne vem, kaku učinkoviti oziroma da bi prodril do mladih, niso ... program od LAS-a je verjetno zanimiv v tok, k ga vod bivši odvisnik in je zato bol prepričliv ...
Slabo mnenje o ZZV	Nik: ... programov ZZV-ja ne poznam, sigurno so pa premau prodorni, al pa premau dostopni, al pa premau učinkoviti, ker jih še nisem slišou niti videl niti nč.
Poznavanje drugih preventivnih dejavnosti	Jan: Ja, jst mislm, preventive je največ na Vašem kanalu (Novomeški TV kanal), tm majo razne te oddaje o srednješolcih pa o težavah z drogami pa spolnosti pa tku, no ... mislm, taku, no, banalno, ampak največ preventive

	<p>je, mislm da v medijih, razen tu, da za dan ajca talajo kondome, kakšne take podobne bul udarne akcije za droge ne poznam.</p>
Slaba poučenost o preventivnih programih	<p>Eva: Slabo. Nik, Leon, Maja: Mal. Tina: (prikimava) Pija: Premalo.</p>
Neinformiranost o preventivnih programih, želja po informiranosti	<p>Tina: Aaa, u bistvu se ne zanimam dost za tu, tut sama jih ne iščem, verjetnu pa tut do mene ne pridejo, tut tu je problem. Eva: Am ... ja, jst mislm, da se sami premal zanimamo po eni strani, po eni strani mislm, sej sem si sama kriva, sej mam net pa bi pogledala lahko, ampak nimam interesa, ker vem, da ne bom zabredla. Po drug stran pa je tut dober, da kljub temu, da se ne zanimamo, da še zmeri, da še maš tu. Taku da je premal informiranosti. Maja: Po moje kar oboje, mene ni zanimalo, ker nisem mela težav z drogo, je pa tut tu, da noben ne govori o tem, mislm, da bi lahko bol informiral. Pija: Jst pa mislm, da sem premal informirana, k o drogi se kar precej zanimam (smeh).</p>
Preventiva je učinkovita	<p>Jan: No, sigurno zveš določene stvari, ki jih drugače mogoče ne veš, al je tu, kuk nevarna je ta droga, kaj lahko dejansko povzroč, al pa kaku se med samo konzumacijo obnašat, ne vem, velik vode na primer. Leon: Am, torej če neki slišm pa, da ... ja, po moje, ja, kot grožnja in kot predstavitev negativnih stvari, sej po moje, zato sem tut jst bil bul ta poslušn in verjel. Eva: Mene osebno se, samo ni rečeno, da se prime vseh, moreš pa, se mi zdi, da moreš pri tej preventivi na čustveno noto stopt. Pija: Ja, mislm, da so učinkovite, če se izbere pravi način, mislm, da za droge se more iskat bul tak posreden način, ne glih da mu greš razlagat posledice droge, ker zaradi posledic droge se oni drogerajo.</p>

Preventiva ni učinkovita	<p>Maja: Mislim, da je odvisno od otrok, ampak jst mislim, da se večine ne dotakne, ker te družba potegne noter.</p> <p>Nik: Men se zdi premal učinkovita.</p> <p>Jan: Ja, kaj pa vem. Jst sem zmeri razmišljal še o tem, itak je skušnjava po moje pri vsakmu mladostniku, ko se razvija, pa ta družba pa tu, tku da, kar se tega tiče, ne vem no, če je tu, dvomim, da karkoli od te promocije pomaga. Vsak ma tu pr seb pa u seb proba, al ne.</p> <p>Leon: Ja, jst se tud strinjam.</p> <p>Nik: Ja, jst tut, ker če ti nekdo skos govori, je kvečjemu to lahko kontra efekt.</p>
Preventiva je/ni učinkovita	<p>Tina: Mislim, da se ta preventiva dotakne, saj na primer, Toni, vem, da je dost doživeto pripovedovou, sej ne vem, itak, mislim, mlade težku prepričaš, da nekaj ne probajo, itak če je tem, če je človk, da je že mal zabredel, veš, da bo probal, mu tut preventiva ne pomaga, ful je odvisno od tebe, kako boš sprejel.</p> <p>Leon: Ja, vprašanje je, kolk lahko sploh vplivaš pri preventivnih aktivnostih.</p> <p>Eva: ... Ta preventiva je do neke mere smislna, to je samo neka osnova, ne, pol bi se mogel pa še plus ... se bolj poglobit, kaj je v ozadju.</p>
Učinkovita predavanja nekdanjega odvisnika	<p>Nik: Sem že reku, ja.</p> <p>Leon: Ja.</p> <p>Eva: Ja, ker bol še ... bol motivira druge, ker je že to, da ... ee ... skos mu bol verjamejo.</p> <p>Maja: Ja, lastne izkušnje, to je dobr.</p> <p>Jan: (prikimava)</p> <p>Tina: Ja, se mi zdi, ja.</p> <p>Pija: Ja, tu smo mi tut mel, tu smo mel na gimnaziji, tu se mi zdi u redu, tu se mi zdi tak dober stik, da tut odvisniki vidjo, kako zgleda bivši odvisnik, da je pač ena pot, ki jo lahko nardijo naprej, če majo dost moči.</p> <p>Tina: ... Toni, vem, da je dost doživeto pripovedovou ...</p> <p>Jan: Jst edino, kar poznam od tega, je en dečko iz</p>

	<p>Črnomla, k je tud sam bivši odvisnik in ma ful tega, nekih nastopov po srednih šolah, pa po televiziji.</p> <p>Leon: ... če pravte, da je en bivši odvisnik, pa da je dejansko tam, da je aktiven, to je ful dober, ne ... da je dejansko, da ljude, ki so bili u tem, da lahko govorijo o tem, ne pa da neki sociolologi pač.</p> <p>Leon: Ja, al pa na pravi način, torej točno ta, če ta bivši odvisnik svoje izkušnje govori, pa govori, kako u bistvu dost na izi lahko na hitro zabredeš, se mi zdi dost dober primer.</p> <p>Nik: Ja, ja, točno to, ja (prikimava), ja, men se zdi to sigurno nek bivši odvisnik, to je sigurno najbolša preventiva.</p>
PREDLOGI IN ŽELJE	
Želje po aktivnostih, ki odvrtaajo od drog:	
<ul style="list-style-type: none"> • šport 	<p>Leon: Ja, šport odvrtaa načeloma, šport, ja ... eeee ...</p> <p>Nik: Ja, čim širši spekter aktivnosti, da jih čimveč pobereš, ja, mislm, taku, od športa do, ne vem, do vse sorte, do delavnic.</p> <p>Tina: Ja, tko kot sem rekla, športne aktivnosti ...</p> <p>Maja: Jst tut, več športa, ples ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • delavnice 	<p>Nik: Ja, čim širši spekter aktivnosti ... do delavnic.</p> <p>Tina: ... da bi se mal več dogajalo pač v LokalPatriotu, mislm, sej majo organizirane kakšne ... Fotopab pa take zadeve, ampak mislm pač, da take zadeve lahko odvrnejo od drog, ne ... da niso tako na ulci, ampak da pridejo nekam.</p> <p>Maja: ... potem kkšni koncerti, delavnice, da bi pokazal, kako so nadarjeni, ko rišejo, ko slikajo.</p> <p>Eva: Pa več delavnic ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • razprave 	<p>Leon: ... kaj odvrtaa, ja, ne vem, no, mogoče te, ko jih jaz poznam in so bli na drogi so bli bul neki filozofi, te ljudje in da jim je bilo dejansko premal, predolgčas, tako</p>

	<p>da jih tut šport ni zanimau, ampak bi mogoče moglo bit neke filozofske razprave, kaj jst vem.</p> <p>Eva: ... okroglih miz o škodljivosti, kaj ti prinaša, kako to vpliva na druge ljudi, ne vem, ko tam mečejo tiste igle po tleh.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • zabava 	<p>Jan: Več zabavnih dogodkov, na katerih se promovira, mogoče, neka zdrava zabava.</p> <p>Maja: ... potem kkšni koncerti ...</p>
Njihovi predlogi za odvrčanje mladih od drog:	
<ul style="list-style-type: none"> • predavanja nekdanjega odvisnika 	<p>Eva: Ja, glih tko kot je blo prej omenjeno, da bi kakšen bivši odvisnik jih nagovoru in taku.</p> <p>Leon: Ja, eden je ta, da bivšega odvisnika pripeleš v šolo ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • preventiva na zabavah 	<p>Leon: Ne vem, jst bi tistu, tistu še nisem slišal, da so dajal na partijih dejansko probavat, torej kontrolirano uživanje drog mogoče.</p> <p>Jan: Men se zdi tut tu, da je bolš kot neko opozarjanje pa neko ustrahovanje mladine v tem, zdrav način ... mislm, zanimiv pristop ... tut ta, da na samih dogodkih, kjer se kakšne droge konzumirajo, da se tam mal več pozornosti posveti tem drogam, se prav, da majo neke stojnice, kjer lahko ti drogo testiraš, al je strupena al ni, vem, da na partijih si meu včas, stojnice, kjer si lahko ne vem odtrgal en košček pa dal v test ... ammm, do tega ... ne vem, da so talal brezplačno vodo pa tko naprej, pač tut neke take, take vrste akcij niso švoh.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • prek medijev 	<p>Nik: Eee ... dobro, da bi bila preventiva tam, kjer se mladi zadržujejo, se pravi, direktno do njih pridt, se prav, če gledamo, dopoldne so največ v šoli, torej v šoli, letake, plakate ...</p> <p>Eva: Jst mislm, da bi blo dober, da bi po radiu, da bi kaj več o tem, da bi mel prou kakšen intervju mogoče s kakšnim bivšim odvisnikom, potem po televiziji isto kej</p>

	<p>na to temo, pač mogoče, da bi več vedel, kaj, kakšne učinke majo razne droge, mogoče velik mladih gre v to, ker sploh ne vejo, kaj je to.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • predavanja strokovnjaka 	<p>Leon: ... ne vem, mogoče, da je dost, da nekdo, ki je ful strokovnjak, mogoče, da nekdo iz bolnice pač pove, kako sploh metadonske terapije potekajo pa take stvari, da dejansko, kako iz ene odvisnosti morš človeka navadt na drugo odvisnost, k je dost man agresivna, ne ... tako ne, da vidš, da ni čist tko enostavno to, hm.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • soočenje z odvisniki 	<p>Jan: Ja, pa mogoče pokazat, ja, mislm, sej seveda vsak od njih ma ... aaa, ma za uporabnika tut neko pozitivno plat, se prav, neko zadovolstvo, samu ta zadovolstvo, samu to zadovolstvo se na konc nakopič na neko bedo, na nek propad, pa mogoče, da jim pokazat tazga človeka oziroma to plat droge, se prav, kam te prpele, ne ... kaku odvisniki živijo v kakšnih razmerah, težkih težavah.</p> <p>Pija: ... u te aktivnosti, da bi spadale tut ... eee ... soočenje mladih s tistimi, ki jemlejo drogo, al pa da bi bli v stiku s tistimi, k se drogirajo, da bi vidl točno, kaj droga pri njih nardi, kaj so vzroki, da bi na ta način pač bli bul informirani v neposrednem stiku, drgač pa ne vem, kakšne dejavnosti bi še dala, sej ... po moje je bul problem ne tuk te raznolikosti v dejavnosti, ampak bul te vzroke, da se išče, ne vem, zakaj se nekdu drogira, ker sigurno se ne drogira, ker ma 5 minut časa, ne.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • zaposlitev mladih (aktivnosti/ dejavnosti/ šport) 	<p>Maja: Ojej (smeh), ja, da bi pač čimveč dejavnosti, da bi mel več časa zasedenega, pa tu pa pač tku, da bi blo več stvari v mestu za počet, da bi bul izkoriščal športni park, pa kakšno gledališče.</p> <p>Pija: ... mladostnikom pokazal še druge načine preživljanja prostega časa ...</p> <p>Tina: Am, jst bi mogoče mlade s čim drugim zaposlila, mogoče, recimo v Novem mestu bi ble lahko bol organizirane kakšne športne aktivnosti, teh bi blo lahko več, nprimr kakšen organiziran tek, tega je premau v</p>

	<p>mestu.</p> <p>Nik: Ja, mlade zaposlit, da bodo mel z drugi stvarmi dost posla.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vključitev staršev 	<p>Pija: Am, ne vem, jst bi zbrala neki, kar bi uklučila tut druge člane družin, se prav starše, ammm, neki, kjer bi mladostnikom pokazal še druge načine preživljanja prostega časa pa mogoče se bol posredno dotaknil droge, ne tako neposredno.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • posledice uporabe drog v učni načrt 	<p>Nik: Eee ... dobro, da bi bila preventiva tam, kjer se mladi zadržujejo, se pravi, direktno do njih pridt, se prav, če gledamo, dopoldne so največ v šoli, torej v šoli, letake, plakate, v sklopu kakšnih učnih ur rednih šolskih programov.</p> <p>Nik: Ja ... ne vem, zakaj se pa o tem pri biologiji ne učiš v srednji šoli, če bi blo to zmeri vprašanje v testu, bi si vsak prebral pa nauču tisto temo.</p> <p>Leon: Ja, se strinjam, mogoče bi to moglo bit del učnega programa obveznega.</p> <p>Nik: Ja, sej, če bi učiteljca rekla, o odvisnosti bo sigurno neki u testu, bi si usak prebrou pa nauču, ja, ker ko smo mel obvezne izbirne vsebine, sej veš, kaj smo delal, tam smo uzad afneguncal (smeh).</p>
<p>Ukrepi v Novem mestu za borbo proti drogam s/z:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • predstavitev/promocijo programov pomoči 	<p>Maja: Amm, mogoče to ... da bi kdo hodu predavat po šolah, da bi predstavlau programe, kakšna spletna stran, ammm letake, no, brošure, kej taku, kej bul se medijsko usmerl, pač taku, da bi ljudje vedel v mestu, da so take ustanove, kamor se lahko zatečeš.</p> <p>Nik: ... v popoldanskem času, kjer se zadržujejo, se prav to so lokali oziroma pač neke mladinske organizacije. DNŠ bi lahko velik bol aktivno vpletel v to pa LokalPatriot, Situlo.</p> <p>Nik: Ja, z sej težku drugač kot z neko prisotnostjo, se prav z nekim promocijskim materialom, z neko prisotnostjo na</p>

	<p>dogodkih, recimo, bi mel lahko, v petek je Kolektive, ne vem, če bo mel LAS kakšno stojnico postavljeno.</p> <p>Jan: Ampak, res.</p> <p>Nik: Pa bo blo dost stojnic, lahko bi bla tud v sklopu Cvičkarije kakšna stojnica, bi jim dal sigurno zastonj, če bi hotl met. Ammm, s prisotnostjo ... amm, lahko bi mel kakšne večere, kakšne okrogle mize, mislm, so sicer slabo obiskane, ampak vseeno je prou, da so, da bi bli prisotni.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • vključitvijo medijev 	<p>Maja: ... kakšna spletna stran, ammm letake, no, brošure, kej taku, kej bul se medijsko usmerl, pač taku, da bi ljudje vedel v mestu, da so take ustanove, kamor se lahko zatečeš.</p> <p>Tina: Ja, ker sploh ne poznam te programe. Mogoče, ne vem, kaj, sej, verjeten izhaja kakšna revija, ne vem, da bi mogoče prek kakšne novomeške revije kaj izdal, sej, mislm, Park je, ne?</p> <p>Tina: No, tko, da bi mogoče tam osveščal o teh dogodkih, ki bi odvrčal od drog in o učinkih drog.</p> <p>Leon: Ja, se strinjam, ja, hmmm ... več oglasnega prostora nament temu, v kakšnih časopisih za mlade si izborit ...</p> <p>Eva: Jst mislm, da bi blo dober, da bi po radiu, da bi kaj več o tem, da bi mel prou kakšen intervju mogoče s kakšnim bivšim odvisnikom, potem po televiziji isto kej na to temo, pač mogoče, da bi več vedel, kaj, kakšne učinke majo razne droge, mogoče velik mladih gre v to, ker sploh ne vejo, kaj je to.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • več preventivnimi dejavnostmi 	<p>Eva: Prvo kar je, je preventiva ...</p> <p>Leon: Ja, več teh preventivnih programov, več grozit ... bolj morjo represivni organi kurigirat, predvsem mislm da bi moglo bit več preventive.</p> <p>Pija: Jst mislm ... da bi pač povečal te preventivne skupine, pač dejansko skupine, kjer bi se posredno govorilo o drogah, kjer bi obravnaval še druge stvari, k se pol v končni fazi izkažejo, da so posledica jemanja drog.</p>

	<p>Pija: Jst pogrešam pa že prej ... tam, kjer se problem odvisnosti pokaže, ne vem, pri mlajših otrocih pa v določenih delih Novega mesta, že tam pogrešam, da bi bli mogoče kakšni preventivni programi, ki bi se ukvarjali s prostočasnimi dejavnosti otrok ...</p> <p>Nik: Eee ... dobro, da bi bila preventiva tam, kjer se mladi zadržujejo, se pravi, direktno do njih pridt, se prav, če gledamo, dopoldne so največ v šoli, torej v šoli, letake, plakate, v sklopu kakšnih učnih ur rednih šolskih programov. To je ena zadeva, druga pa v popoldanskem času, kjer se zadržujejo, se prav to so lokali oziroma pač neke mladinske organizacije. DNŠ bi lahko velik bol aktivno vpletel v to pa LokalPatriot, Situlo.</p> <p>Nik: Ja, z sej težku drugač kot z neko prisotnostjo, se prav z nekim promocijskim materialom, z neko prisotnostjo na dogodkih, recimo, bi mel lahko, v petek je Kolektive, ne vem, če bo mel LAS kakšno stojnico postavljeno.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • več programi pomoči 	<p>Leon: ... več programov pomoči, k vidm, da so ljudje še zmeri odvisni v Novem mestu, to pomen, da je premal programov, ki bi jih potegnilo notr in jim pomagalo ...</p> <p>Maja: Aaa, mogoče da bi se bul povezal z ustanovami, pa da bi skupi nardil nov program za mlade, da bi gdu predaval, če bi mladi vedel za programe, bi se tut sam odzival, zdej sploh ne vejo, kam bi se zatekel.</p> <p>Pija: ... drgač pa kar se tega tiče nek dnevni center za odvisnike, kjer bi lahko pač se družl in pridobival s tem tut strokovno pomoč.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • dogodki 	<p>Tina: Mogoče bi lahko LokalPatriot delal kej v tej smeri, lahko bi bli organizirani večeri tm, recimo zastonj pijačo dobiš in se osvešča ljudi pol o tem, ne vem na primer na ta način.</p> <p>Leon: ... verjetno bi blo to dobr, pol tud podpret društva, finančno namenit neka sredstva, pol organizirat, al pa podpret kakšne ivente, ki so na to tematiko oziroma z namenom te tematike športa, ja govort, mogoče, predvsem</p>

	<p>več o tem.</p> <p>Nik: Ja, seveda, z informiranjem ... eee, lahko bi občina organizirala kakšne dogodke ala našega tipa Parkliga pa bi biu nek tak dogodek, na primer, s športom proti drogi recimo, ne ... pa bi bli turnirji v vseh športih možnih, ne bi blo nobenih prijavnin, občina bi častila prijavnino oziroma ekipe bi se zastonj prijavile, ker bi občina financirala te stvari, se prav, da bi občina financirala neke aktivnosti, preko katerih bi se promoviralo ta boj proti drogi.</p> <p>Nik: ... Ammm, s prisotnostjo ... amm, lahko bi mel kakšne večere, kakšne okrogle mize, mislm, so sicer slabo obiskane, ampak vseeno je prou, da so, da bi bli prisotni.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • predavanji nekdanjega zasvojenca in stikom z zdajšnjimi zasvojenici 	<p>Eva: Ja ... mogoče glih to, da bi na šole, ne vem, da bi na šole pršli kakšni bivši zasvojenici al pa tut zdejsni pa bi razlagal, kako jim je. To se mi zdi, da najbolj vpliva, taku da najbolj, da direkt, da prou vidš, kakšen je, al pa ne vem, da tisti, ki so šele začel pač s temi drogami eksperimentirat, da bi jih poslal za en dan z nekom, ki je zares že res pravi odvisnik, da bi vidu, kakšno življenje ma in se potem mogoče premislu.</p>
<p>INFORMIRANOST O DROGAH</p>	
<p>Zadostna informiranost o drogah</p>	<p>Tina: Ja, mislim da kar dovolj vem o tem. Toliko pač, da me ni nikoli zamikalo, da bi probala.</p> <p>Eva: Ja, ee, ja, po moje da sem poučena dost, sem tolk, koker sem slišala od vrsnikov, tko da ne vem, približno vem, vem, da so nevarne.</p> <p>Nik: Dober.</p> <p>Jan: Ma ... ja.</p> <p>Pija: (prikimava)</p> <p>Maja: Recimo, da dost.</p> <p>Tina: Ja, mislim da kar dovolj vem o tem. Toliko pač, da me ni nikoli zamikalo, da bi probala.</p>

Nezadostna informiranost o drogah	Leon: Hmmm, mislm, da ne.
Neinformiranost o drogah v šoli	<p>Nik: Zdej razmišlam, če smo na gimnaziji sploh mel kdaj kej tazga, mogoče smo mel kakšn dan, ko smo mel une obvezne izbirne usebine pa so nam mogoče pršli kej o tem govort, sam da bi se zapomnu, ne.</p> <p>Leon: Jst tut ne vem, da smo mel kej, no, vidš, to pogrešamo.</p> <p>Jan: (odkimava)</p>
Informiranost o drogah v šoli	<p>Pija: Ja, smo mel izobraževanja na podlagi tega, da so nam predstavlj posledice, učinke pa kako delujejo droge, v osnovni šoli in v srednji šoli.</p> <p>Maja: Jst se slabu spomnem, ne vem ... vem, da je mel zmeri kdu kakšno seminarsko o drogah, pa da je pol predstavu sošolcem.</p> <p>Maja: Ja, mislm, da je blo mal več v osnovni šoli, da so nas o drogah pa o teh stvareh poučil.</p> <p>Eva: V srednji ne, mislim, mogoče da je kakšen profesor, razrednik, da je kdaj kej taku opozarjou, nam povedou, drgač pa več pa nismo mel, u osnovni šoli pa ne vem, se ne spomnem, hm, najbrš so nam tut v osnovni šoli kaj govoril, ne vem. Vem, da smo mel etiko, sej se ne spomnim, sam tam smo se sigurno kaj o tem pogovarjal.</p> <p>Pija: Jst vem, da smo mel mi tega dost, tu vem, to smo mel ful ... kadarkoli je bla priložnost, smo mel tu.</p> <p>Tina: Mi smo pa tut mel, vem da je na gimnazijo pršu nek odvisnik, sej tut po Novem mestu dost okul hot nek Toni Hočevar, se mi zdi, tu poznam, pa, dobr, tut profesorji, ko so nam kej razlagal, vzgoja o tem, mislm, da smo mel eno uro o tem v osnovni šoli o drogah. Verjetno več pomen tu, da dobiš, eee, da ti en pove neko izkušnjo, ta k predava ... k nam je o svojih izkušnjah pa pač kako se je pozdravu, vem, da sem ga enkrat že na Grmu poslušala, v osnovni šoli pa mislm, da pol še enkrat na gimnaziji. Tako da mislm, da kr okul hot.</p>
Dobivanje informacij o drogah:	

<ul style="list-style-type: none"> • družba/vrstniki/prijatelji 	<p>Jan: ... v družbi ...</p> <p>Leon: Aha ... ja, al pa ko direkt vidš, ko direkt vidš in si ustvariš svoje mnenje, ponavad vidš pa tiste, ki so dost na dnu in zarad tega dost taku mnenje ustvarš, dost taku dost močnu v negativnem smislu.</p> <p>Maja: ... med sošolci, če smo se kej pogovarjal ... pa družba.</p> <p>Eva: ... pa tut mogoče taku od vrstnikov, ko smo se kej pogovarjal.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • od odvisnikov 	<p>Jan: Ja, od konzumentov, največ zveš ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • v ustanovi za zdravljenje od odvisnosti 	<p>Pija: Tam pri železniški postaji v Mostah, hm, sej ne vem, kako se sploh reče tisti stavbi, to je tam, kjer se odvisniki zdravjo.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • v šoli 	<p>Tina: Prek predavanj, to ko sem rekla, da smo mel o osnovni šoli ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • prek medijev 	<p>Eva: Am, ne vem, po internetu pa televizija, pač od medijev ...</p> <p>Maja: Po televiziji pa med sošolci, če smo se kej pogovarjal, večinoma se mi zdi, da televizija pa družba.</p> <p>Tina: ... pa sej se dost zve v kakšnih člankih, v revijah, na internetu tku.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • iz lastnih izkušenj 	<p>Jan: Iz izkušnje ja, ampak ne trdih drog.</p>
<p>Želja po večji informiranosti v šoli</p>	<p>Eva: Ja, mislm, da bi blo bolš, ne vem, po moje je blo te preventive še man na Grmu, na primer, ker če primerjam našo šolo pa Grm, kuk so oni že kadil. Ja, dober bi blo, ker, lej, mene je držalo že do ne vem kdaj, do konc srednje šole, da nisem pila sploh nč, ker so mi to ucepl v glavo v osnovni šoli, da to ni dober in da ... ja, tako, da je pomagalo.</p> <p>Tina: Ne vem, jst sem z Grma in mislm, da sem jih mela dost, da sem jih dost dobila v osnovni šoli, eeee, sam nikol ni preveč.</p> <p>Maja: Po moje da je kar dober, da že v osnovni šoli začnejo, da pač taku postopoma, v osnovni in srednji šoli.</p>

	<p>Nik: Ja ... ne vem, zakaj se pa o tem pri biologiji ne učiš v srednji šoli, če bi blo to zmeri vprašanje v testu, bi si vsak prebral pa nauču tisto temo.</p> <p>Leon: Ja, se strinjam, mogoče bi to moglo bit del učnega programa obveznega.</p> <p>Nik: Ja, sej, če bi učitelca rekla, o odvisnosti bo sigurno neki u testu, bi si usak prebrou pa nauču, ja, ker ko smo mel obvezne izbirne vsebine, sej veš, kaj smo delal, tam smo uzad afneguncal (smeh).</p>
<p>Ni želje po večji informiranosti v šoli</p>	<p>Pija: Men se zdi, da smo mel mi tega dost, taku da usak ve, kakšne so posledice.</p> <p>Leon: Po drugi strani jst mislm ta zdravljenja, te centri za pomoč, in tako naprej ... ful zanimivo, če ti veš, tega da je tega ful, da bi jih bilo ogromno, potem maš tut vedno v glavi en bekap, sej če zabredem, mam pa še zmeri te centre, ki mi pomagajo, mogoče tut ni taku spet, maš spet neko varovalko, kuk če pa ne bi blo nič, al bi pa bil samo en.</p> <p>Jan: Mogoče tle še to, da ni zmeri vse o tem, da probaš ti mladostnika prestrašt, da on ne sme drogo vzeti, bul po moje je smislno starše prpravt u tu, kako z otrokom v teh letih krmart, ne. Se prav, on bo, potencial je, ne vem, 50 postov, da bo probou drogo in da starše prpravš na tu, da oni znajo pol otroka vodt, mu pomagat, ga probat spravt na neko dobro pot.</p>
<p>Stanje z drogami v Novem mestu:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • droge so razširjene 	<p>Tina: Ja, kukr jst slišm, je tega kar precej v Novem mestu, tku da mislm, sej ne vidm tuk okol, sam, ko se pogovarjamo, je pa dost tega.</p> <p>Pija: Men se zdi, da je tega ful.</p> <p>Maja: Ja, ja.</p> <p>Eva: Ja, jst mislm, da je kar dost, sam je tako bol prikrito očem.</p> <p>Nik: Čeprou zdej baje na Slauki.</p> <p>Leon: Ja, ja, Slauka je raj, ja, drugač pa Slauka, sej veš,</p>

	<p>kaj pa kuk jih je.</p> <p>Leon: Ja, pol Slavke je, pa usi neki dilajo.</p> <p>Nik: Jst sem pa tut pol slišal, da tam so vsi, da je tu tm res ratal, čist oreng.</p> <p>Leon: Ja, sej, moja sestra u bolnci dela pa je rekla, da na metadonu, tam jih je tuk, ej.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • droge niso razširjene 	<p>Leon: Mislim, da Novo mesto še ni problematično.</p> <p>Nik: Ni, ne.</p> <p>Jan: Ni.</p>
Razlogi za drogiranje:	
<ul style="list-style-type: none"> • družina 	<p>Pija: Družina, to je glavni razlog.</p> <p>Maja: Ja, težave v družini, da se straši premal ukvarjajo z otroci ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • družba 	<p>Tina: Mislil, da sama družba, ki te potegne, da probaš ...</p> <p>Maja: ... družba, da zabredejo v napačno družbo, tku no.</p> <p>Eva: ... ubistvu družba vpliva na to, da potem zabredejo, največkrat je družba kriva ...</p>
<ul style="list-style-type: none"> • dolgčas 	<p>Maja: ... premal obšolskih dejavnosti, da majo preveč časa ...</p> <p>Nik: Dolgcajt ti more bit.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • problemi 	<p>Tina: ... da si postaviš kakšne cilje pa da ti kej ne uspe, pa pol ne vidiš družga izhoda.</p> <p>Eva: Po moje more met kakšne probleme, ki jim u bistvu skuša ubežat s tem.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • drugo 	<p>Jan: Ja, ampak to mora met v seb, tu more bit.</p> <p>Leon: Ma ne, ne sam dolgcajt, tu more bit neki več, če ti je dolgčas, se ga napiješ, medtem ko to je samodestruktivna zadeva, ko veš, da gre use sam še dol, da nimaš več izhoda, da en izhod je totalno kontra, druga samomor, tretja pač, da uživaš drogo, tko da je res tuki vprašanje, kam tega človeka usmerit kontra od tega, ne. Zarad tega pomoje tut ni velik teh programov.</p>

VPRAŠALNIK*

Pred tabo je anonimni vprašalnik, ki se nanaša na področje drog. Želimo ti pripraviti čimveč informacij o drogah, zato nas zanima tvoj pogled na droge. Pri tem nam bodo tvoji odgovori v veliko pomoč, zato te prosimo, da na vprašanja odgovarjaš iskreno in v skladu s svojim mnenjem. Pozorno preberi vprašanja in odgovori nanje.

1. Katero dovoljeno ali prepovedano drogo si poskusil(a) prvo v življenju? (Obkrožiš lahko le en odgovor!)

- 1 nikoli nisem poskusil(a) nobene droge
- 2 tobak
- 3 alkohol
- 4 tablete (npr. pomirjevala, uspavala)
- 5 kanabis (marihuano ali hašiš)
- 6 drugo prepovedano drogo

Če si pri 1. vprašanju obkrožil(a) odgovor "nikoli nisem poskusil(a) nobene droge", pojd na 4. vprašanje!

2. Kdo ti je ponudil prvo drogo v življenju? (Obkrožiš lahko le en odgovor!)

- 1 starejši brat/sestra
- 2 starejši prijatelj/prijateljica
- 3 prijatelj/prijateljica moje starosti ali mlajši(a)
- 4 nekdo, za katerega sem slišal(a)
- 5 tujec/tujka
- 6 razdelili smo si jo v skupini
- 7 eden od staršev
- 8 vzel(a) sem jo doma
- 9 nihče od naštetih

3. Kakšen je bil razlog, da si poskusil(a) prvo drogo v življenju? (Obkrožiš lahko le en odgovor!)

- 1 želel(a) sem biti pijan(a)/zadet(a)
- 2 nisem hotel(a) biti drugačen(a) kot ostali v skupini
- 3 nič nisem imel(a) za početi
- 4 bil(a) sem radoveden(a)
- 5 želel(a) sem pozabiti svoje probleme (npr. osebne težave, stres ipd.)
- 6 praznovanje (npr. novega leta, rojstnega dne itd.)
- 7 drugi razlogi
- 8 ne spomnim se

* Vprašalnik je narejen na podlagi vzorčnega vprašalnika, ki ga za raziskovanje uporabe drog priporoča Evropska unija. Vprašalnik lahko izvajalec raziskave oziroma ankete po potrebi spremeni ali dopolni s svojimi vprašanji in odgovori.

TOBAK

4. Ali si kdaj kadil(a) tobak (cigarete, cigare ali pipo)? (Obkroži "da" ali "ne"!)

- 1 da
- 2 ne

Če si pri 4. vprašanju obkrožil(a) odgovor "ne", pojdi na 8. vprašanje!

5. Kako pogosto kadiš tobak? (Obkrožiš lahko le en odgovor!)

- 1 samo poskusil(a) sem
- 2 več cigaret na mesec
- 3 več cigaret na teden
- 4 več cigaret na dan

6. Koliko si bil(a) star(a), ko si prvič kadil(a) tobak?

7. Kje najpogosteje kadiš oziroma si kadil(a) tobak? (**Obkrožiš lahko le en odgovor!**)

- 1 samo poskusil(a) sem
- 2 v šoli
- 3 doma
- 4 pri nekom doma
- 5 zunaj – na cesti, v parku, na obali ali kje drugje na prostem
- 6 v baru, "pubu" ali gostilni
- 7 v disku
- 8 v restavraciji
- 9 drugje

ALKOHOL

8. Ali si že kdaj pil(a) naslednje alkoholne pijače? (**obkroži "da" ali "ne"!**)

☐ pivo	da	ne
☐ vino	da	ne
☐ žgane pijače	da	ne

Če si pri 8. vprašanju obkrožil(a) "ne" pri vseh naštetih alkoholnih pijačah, pojdi na 12. vprašanje!

9. Kako pogosto piješ spodaj naštete alkoholne pijače? (**Obkroži eno od števil od 1 do 6 pri vsaki alkoholni pijači posebej!**)

Na izbiro imaš naslednje odgovore:

- 1 – nikoli nisem pil(a) omenjene alkoholne pijače
- 2 – samo poskusil(a) sem
- 3 – enkrat na mesec ali redkeje
- 4 – dvakrat do štirikrat na mesec
- 5 – dvakrat do trikrat na teden
- 6 – štirikrat na teden ali večkrat

☐ pivo	1	2	3	4	5	6
☐ vino	1	2	3	4	5	6

- žgane pijače
- 1 2 3 4 5 6

10. Koliko si bil(a) star(a), ko si prvič poskusil(a) alkohol?

11. Kje najpogosteje piješ oziroma si pil(a) alkohol? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 samo poskusil(a) sem
- 2 v šoli
- 3 doma
- 4 pri nekom doma
- 5 zunaj – na cesti, v parku, na obali ali kje drugje na prostem
- 6 v baru, "pubu" ali gostilni
- 7 v disku
- 8 v restavraciji
- 9 drugje

POMIRJEVALA, USPAVALA IN DRUGE TABLETE

Ne sprašujemo po uporabi tablet, ki jih zdravnik/zdravnica predpiše za lajšanje ali odpravo bolezenskih stanj, temveč po tabletah, ki se jih jemlje brez zdravnikovega priporočila za lajšanje ali odpravljanje psihičnih težav!

12. Ali si že kdaj jemal(a) tablete (npr. pomirjevala, uspavala)? **(Obkroži "da" ali "ne"!)**

- 1 da
- 2 ne

Če si pri 12. vprašanju obkrožil(a) "ne", pojdi na 15. vprašanje!

13. Kako pogosto jemlješ tablete (npr. pomirjevala, uspavala idr.)? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 enkrat na mesec ali redkeje
- 2 dvakrat do štirikrat na mesec
- 3 dvakrat do trikrat na teden
- 4 štirikrat na teden ali pogosteje

14. Na kakšen način si nazadnje prišel(a) do tablet (npr. pomirjeval, uspaval idr.)? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 predpisal(a) mi jih je zdravnik(ca) z receptom
- 2 dobil(a) sem jih od druge znane osebe
- 3 kupil(a) sem jih brez recepta v lekarni
- 4 na nobenega od zgoraj naštetih načinov

PREPOVEDANE DROGE

15. Ali poznaš ljudi, ki uporabljajo (uživajo) prepovedane droge, npr. kanabis (marihuana, hašiš), "ecstasy", amfetamini ("speed"), kokain ali "crack" (krek), heroin, LSD idr.? **(Obkroži "da" ali "ne!")**

- 1 da
- 2 ne

16. Ali si kdaj sam(a) poskusil(a) spodaj naštete prepovedane droge? **(Obkroži "da" ali "ne!")**

☐ kanabis (marihuana ali hašiš)	da	ne
☐ "ecstasy" (ekstazi)	da	ne
☐ amfetamini ("speed")	da	ne
☐ kokain ali "crack" (krek)	da	ne
☐ heroin	da	ne
☐ LSD ali kak drug halucinogen	da	ne

Če si pri 16. vprašanju obkrožil(a) "ne" pri vseh naštetih prepovedanih drogah, pojdi na 20. vprašanje!

17. Koliko si bil(a) star, ko si prvič poskusil(a) spodaj naštete prepovedane droge? **(Če katero od naštetih prepovedanih drog nisi nikoli poskusil(a), pusti prazno črtico!)**

☐ kanabis (marihuana ali hašiš)	_____
☐ "ecstasy" (ekstazi)	_____
☐ amfetamini ("speed")	_____
☐ kokain ali "crack" (krek)	_____
☐ heroin	_____
☐ LSD ali kak drug halucinogen	_____

18. Kako pogosto uporabljaš spodaj naštete prepovedane droge? **(Obkroži eno od števil od 1 do 6 pri vsaki prepovedani drogi posebej!)**

Na izbiro imaš naslednje odgovore:

- 1 – nikoli nisem uporabljal(a) omenjene prepovedane droge
- 2 – samo poskusil(a) sem
- 3 - manj kot enkrat na teden
- 4 - vsaj enkrat na teden
- 5 - nekajkrat na teden
- 6 - vsak dan ali skoraj vsak dan

☐ kanabis (marihuana ali hašiš)	1	2	3	4	5	6
☐ "ecstasy" (ekstazi)	1	2	3	4	5	6
☐ amfetamini ("speed")	1	2	3	4	5	6
☐ kokain ali "crack" (krek)	1	2	3	4	5	6
☐ heroin	1	2	3	4	5	6
☐ LSD ali kak drug halucinogen	1	2	3	4	5	6

19. Kje najpogosteje uporabljaš oziroma si uporabljal(a) prepovedane droge? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 samo poskusil(a) sem
- 2 v šoli
- 3 doma
- 4 pri nekom doma
- 5 zunaj – na cesti, v parku, na obali ali kje drugje na prostem
- 6 v baru, "pubu" ali gostilni
- 7 v disku
- 8 v restavraciji
- 9 drugje

20. Kako dojemáš ljudi, ki so odvisni od prepovedanih drog? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 kot kriminalce
- 2 kot normalne
- 3 kot bolnike
- 4 kot osebe, ki imajo težave, in jim je potrebno pomagati
- 5 ne vem
- 6 drugo

21. Kje je po tvojem mnenju najlažje dobiti prepovedano drogo? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 cesta, park ipd.
- 2 šola
- 3 disko, bar, "pub" ipd.
- 4 dilerjev (preprodajalčev) dom
- 5 drugje
- 6 ne vem za nobeno takšno mesto

VPRAŠANJA, KI SE NANAŠAJO NA LOKALNO OKOLJE

22. Ali meniš, da si dovolj dobro poučen(a) o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe dovoljenih drog (alkohola, tobaka, tablet)? **(Obkroži "da" ali "ne"!)**

- 1 da
- 2 ne

23. Ali meniš, da si dovolj dobro poučen(a) o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe prepovedanih drog? **(Obkroži "da" ali "ne"!)**

- 1 da
- 2 ne

24. V kakšni obliki po tvojem mnenju dobiš največ informacij o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe dovoljenih in prepovedanih drog? **(Možnih je več odgovorov!)**

- 1 manjše zgibanke ali brošurice z osnovnimi informacijami o drogah
- 2 knjige z obširnejšimi informacijami o drogah
- 3 spletne strani (internet)
- 4 predavanja in pogovori v šoli

- 5 javne okrogle mize
- 6 pogovori s starši
25. katerih aktivnosti, ki bi mlade lahko odvrčale od uporabe drog, v tvojem kraju najbolj primanjkuje? **(Možnih je več odgovorov!)**
 - 1 zabav brez drog
 - 2 javnih prostorov, ki bi bili opremljeni z računalniki in prostim dostopom do interneta
 - 3 športnih aktivnosti
 - 4 kulturnih in umetniških aktivnosti

SPLOŠNA VPRAŠANJA

26. Označi tip okolja, v katerem prebivaš?

- 1 mestno/primestno okolje
- 2 podeželsko okolje

27. Letnik rojstva:

28. Spol

- 1 moški
- 2 ženski

29. Kaj najraje počneš v prostem času? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 ukvarjanje s športom
- 2 branje knjig (ne šolskih) za zabavo
- 3 druženje s prijatelji/prijateljicami
- 4 zabave (disko, kavarna, zabava na domu itd.)
- 5 igranje računalniških igrig/"brskanje" po internetu
- 6 gledanje TV/poslušanje radia
- 7 vozim se z mopedom ali motorjem za zabavo
- 8 drugi hobiji (inštrument, petje, risanje itd.)
- 9 nič ne počnem v prostem času

30. Uspeh v šoli (Obkrožiš lahko le en odgovor!)

- 1 nezadosten
- 2 zadosten
- 3 dober
- 4 prav dober
- 5 odličen
- 6 se ne izobražujem/delam
- 7 se ne izobražujem/sem nezaposlen(a)

31. Ali starši vedo, kje preživljaš prosti čas ob vikendih zvečer? **(Obkrožiš lahko le en odgovor!)**

- 1 vedno vedo
- 2 precej pogosto vedo
- 3 včasih vedo
- 4 redko vedo
- 5 skoraj nikoli ne vedo

DODATNA VPRAŠANJA ZA DIJAKE, ŠTUDENTE IN DRUGE MLADOSTNIKE TER MLAJŠE ODRASLE (15. - 30. LET)

32. Kako resno se ti zdi stanje glede uporabe dovoljenih in prepovedanih drog med mladimi v Mestni občini Novo mesto? **(Obkroži eno od števil od 1 do 5 pri vsaki drogi posebej!)**

Na izbiro imaš naslednje odgovore:

- 1 – zelo resno
- 2 – dokaj resno
- 3 – srednje resno
- 4 – manj resno
- 5 – popolnoma nič resno

☐ tobak	1	2	3	4	5
☐ alkohol	1	2	3	4	5
☐ tablete (npr. pomirjevala)	1	2	3	4	5
☐ kanabis (marihuana ali hašiš)	1	2	3	4	5
☐ druge prepovedane droge	1	2	3	4	5

33. Ali meniš, da bi morale pristojne organizacije in ustanove v Mestni občini Novo mesto narediti več za informiranost mladih o učinkih in posledicah ter nevarnostih uporabe dovoljenih in prepovedanih drog? **(Obkroži "da" ali "ne"!)**

- 1 da
- 2 ne

34. Ali meniš, da bi morali v Mestni občini Novo mesto ustanoviti različne programe pomoči, svetovanja in informiranja za uporabnike (uživalce) in odvisnike od dovoljenih in prepovedanih drog? **(Obkroži "da" ali "ne"!)**

- 1 da
- 2 ne

35. Katere programe pomoči v Mestni občini Novo mesto najbolj pogrešate? **(Možnih je več odgovorov!)**

- 1 preventivne aktivnosti (ozaveščanje, informiranje, svetovanje ipd.)
- 2 zdravljenje odvisnosti od dovoljenih in prepovedanih drog (zdravljenje alkoholizma, metadonsko zdravljenje)
- 3 socialna obravnava in rehabilitacija odvisnikov (terapevtski programi, skupnosti ali komune za odvisnike)
- 4 programi zmanjševanja škodljivih posledic uporabe drog (izmenjava čistih igel in brizg, razdeljevanje kondomov, terensko delo ipd.)
- 5 drugi programi
- 6 s programi pomoči v občini sem zadovoljen

Hvala za sodelovanje!

*Lokalna akcijska skupina (LAS)
za preprečevanje uporabe prepovedanih drog Novo mesto*